

Saara Haapakoski & Anette Hintsala

**KESKUSTELUPIIRI KEHITYSVAMMAISILLE
NUORILLE AIKUISILLE**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Helmikuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Helmikuu 2014	Tekijä/tekijät Saara Haapakoski, Anette Hintsala
Koulutusohjelma Sosiaalia		
Työn nimi KESKUSTELUPIIRI KEHITYSVAMMAISILLE NUORILLE AIKUISILLE		
Työn ohjaaja Kaija Koivusaari		Sivumäärä 52 + 2
Työelämäohjaaja Hilkka Vuolteenaho		
Tämä opinnäytetyö on tehty Peruspalvelukuntayhtymä Kallion vammaispalveluiden toimeksiannosta. Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja sen tavoitteena oli järjestää yhteistä vertaistoimintaa kehitysvammaisille nuorille aikuisille Nivalan alueella. Tavoitteena oli jakaa osallistujien elämäntilannetta koskevaa ja heitä kiinnostavaa tietoa sekä mahdollistaa keskustelu ja ajatusten vaihto vertaisryhmässä. Opinnäytetyön käytännön tuotos oli järjestetty keskustelupiiri. Keskustelupiiri kokoontui kuusi kertaa syksyn 2012 aikana, jolloin jokaisella kerralla oli oma teemansa. Teemoja käsiteltiin hyödyntäen keskustelua, luovaa toimintaa, selkomateriaalia sekä toiminnallisia menetelmiä. Palautetta järjestetystä keskustelupiiristä kerättiin sekä jokaisen yksittäisen keskustelupiirikerran lopuksi että koko keskustelupiirikokoontumissarjan lopuksi keskustelun ja havainnollistavien materiaalien avulla. Palautteen mukaan keskustelupiiri oli tarpeellinen. Sen koettiin olevan uutta tietoa tarjoava sekä keskustelun ja omien mielipiteiden esille tuomisen mahdollistava toimintamuoto. Keskustelupiirille toivottiin jatkoa. Opinnäytetyö tehtiin kokonaisuudessaan parityöskentelynä yhteistyönä.		
Asiasanat Kehitysvammaisuus, osallisuus, keskustelupiiri		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska	Date February 2014	Author/s Haapakoski Saara, Hintsala Anette
Degree programme Social sciences		
Name of thesis A DISCUSSION GROUP FOR INTELLECTUALLY DISABLED YOUNG ADULTS		
Instructor Kaija Koivusaari		Pages 52 + 2
Supervisor Hilikka Vuolteenaho		
This study was commissioned by the disability services of Peruspalvelukuntayhtymä Kallo. The study was functional and the target was to organize common peer activities for intellectually disabled young adults in the Nivala area. The aim was to share knowledge of things relevant to the participants' lives and on things they find interesting. The aim was also to enable discussion and exchange of thoughts in the peer group. The practical output of this study was a discussion group. That met six times during the autumn 2012. Every session had its own theme. The themes were handled making use of discussion, creative activity, material in plain language and functional methods. Feedback on the discussion group was collected both after every session and after all the sessions had been arranged. Feedback was collected making use of discussion and illustrative material. According to the feedback the discussion group was considered necessary. Participants experienced that the sessions offered new knowledge. Participants told that the discussion group was an activity that enabled discussion and provided an opportunity to express their own opinions. The participants hoped that the discussion group would continue having meetings. The whole study was carried out as pair work.		
Key words Inclusion, intellectual disability, peer		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2. TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	2
2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja lähtökohdat	2
2.2 Keskeiset lait	3
2.3 Peruspalvelukuntayhtymä Kallio	3
2.4 Opinnäytetyön eettinen perusta	4
2.5 Toiminnallinen opinnäytetyö	5
3 KEHITYSVAMMAISUUS ERI NÄKÖKULMISTA	7
3.1 Kehitysvammaisuuden määrittely	7
3.2 Kehitysvammaisuuden syyt	10
3.3 Kehitysvammaisuuden esiintyvyys	11
4 KEHITYSVAMMAISET HENKILÖT OSALLISINA YHTEISKUNNASSA	12
4.1 Osallisuus	12
4.2 Osallisuutta koskevia lakeja ja sopimuksia	12
4.3 Normalisaatio, integraatio ja inklusio	13
5 RYHMÄ ILMIONÄ	14
5.1 Ryhmän perusta ja tehtävät	14
5.2 Ryhmän määrittely	14
5.3 Ryhmän kehitysvaiheet	15
5.4 Ryhmädynamiikka	17
5.5 Ryhmänohjaus	18
5.6 Selkokieli ryhmänohjauksessa	21
6 KESKUSTELUPIIRI PROJEKTINA	23
6.1 Aiheen valinta ja opinnäytetyön suunnitteluvaihe	23
6.2 Ensimmäinen keskustelupiirin kokoontuminen	26
6.3 Toinen keskustelupiirin kokoontuminen	29
6.4 Kolmas keskustelupiirin kokoontuminen	32
6.5 Neljäs keskustelupiirin kokoontuminen	37
6.6 Viides keskustelupiirin kokoontuminen	40
6.7 Kuudes keskustelupiirin kokoontuminen	42
7 TOTEUTUKSEN ARVIOINTI	44
7.1 Aikataulutus	44
7.2 Riskit	44
7.3 Tavoitteiden toteutuminen	45
7.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys	45
7.5 Osallistujien palaute	46
8 POHDINTA	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tilaajana on Peruspalvelukuntayhtymä Kallion vammaispalvelut. Tilaajan tavoitteena oli kehittää Nivalaan kehitysvammaisille henkilöille yhteistä toimintaa vertaisryhmässä ja vastata näin kehitysvammaisten nuorten aikuisten taholta tulleeseen toiveeseen järjestetystä yhteistoiminnasta Nivalassa.

Tämän opinnäytetyön toiminnallisen osuuden eli keskustelupiirin lakiin perustuvana lähtökohtana on laki kehitysvammaisten erityishuollosta ja siihen kirjattuna oleva muu erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta erityishuollon palveluna.

Keskustelupiiri kokoontui syksyn 2012 aikana kuusi kertaa. Jokaiselle kerralle oli suunniteltuna osallistujien toiveista lähteneet teemat, joita käsiteltiin monipuolisesti hyödyntäen erilaisia menetelmiä pääroolin ollessa kuitenkin yhteisellä keskustelulla. Käsiteltyjä teemoja olivat tutustumisen ja ryhmäytymisen ohella oikeudet yhteiskunnassa, ihmissuhteet käsittäen ihmissuhteet työpaikalla, ystävyys, rakkauden, seurustelun ja seksuaalisuuden, median käyttö sekä yhteinen pikkujoulu.

Opinnäytetyön tavoitteena oli vastata asiakkaiden tarpeeseen yhteisestä järjestetystä vertaistoiminnasta Nivalassa. Tavoitteena oli myös jakaa keskustelupiirin osallistujille tietoa heitä koskevista ja heitä kiinnostavista asioista. Keskeisenä tavoitteena keskustelupiirille oli sen toimiminen kokemusten ja ajatusten vaihdon paikkana ja vertaisryhmänä nivalalaisille kehitysvammaisille nuorille aikuisille.

Opinnäytetyötä tehdessä tietoa ja materiaalia on hankittu muun muassa Kehitysvammaliitolta sekä Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:ltä.

Keskustelupiiri muotoutui pitkälti osallisuuden teeman ympärille. Osallisuudella tarkoitetaan yksilön mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa. Kehitysvammaisilla tämä tarkoittaa osallistumista erityisesti arjen toimintoihin.

2 TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Aloittaessa opinnäytetyötä tulee tuoda esille sen lähtökohdat sekä määritellä työn tavoitteet. Lähtökohdat suuntaavat opinnäytetyötä ja antavat sille tietyt raamit. Tavoitteiden ollessa selvillä työtä on hyvä aloittaa. Tavoitteiden toteutumista tulee tarkastella ja arvioida koko prosessin ajan ja myös lopussa niihin pääsemistä arvioidaan.

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja lähtökohdat

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vastata asiakkaiden tarpeeseen yhteisestä järjestetystä toiminnasta. Nivalassa ei ole ollut järjestettynä vastaavanlaista toimintaa, jossa mahdollistuisi keskusteleminen ja yhdessä oleminen. Tällaisen toiminnan järjestämiseksi oli esitetty toive nivalalaisten kehitysvammaisten taholta. Tavoitteena on jakaa asiakkaille tietoa heitä koskevista ja heitä kiinnostavista asioista sekä mahdollistaa kokemusten ja ajatusten vaihto vertaisryhmässä.

Kehitysvammaisten henkilöiden asemaan ja osallistumisen mahdollisuuksiin yhteiskunnassa on kiinnitetty huomiota yhä enemmän, ja heidät halutaan kohdata aktiivisina ja osallisina toimijoina. Nivalassa Jokilatvan opisto tarjoaa erityisryhmille suunnattuja harrastusryhmiä liikuntaan ja musiikkiin liittyen. Nivalassa on ollut myös klubi-ilta-toimintaa erityisryhmille. Useissa kunnissa muun muassa seurakunnat tarjoavat erilaisia keskustelupiirejä sekä kerhotoimintaa kehitysvammaisille. Valtakunnallisesti esimerkiksi Kehitysvammaisten Tukiliiton vuonna 2011 alkanut Vaikuttava vertaistoiminta-hanke toteutti nuorille vaikuttamiskurssin, jossa ryhmä nuoria kehitysvammaisia etsi yhdessä keinoja ottaa kantaa oman elämänsä tärkeisiin asioihin. Kurssilla työstiin muun muassa digitarinat, joissa jokainen osallistuja sai oman äänensä kuuluviin valitsemiensa teemojen tiimoilta. (Talentia 6, 2013, 37-39)

Tämä opinnäytetyönä toteutettu keskustelupiiri täydensi alueensa kehitysvammaisille suunnattuja harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia.

2.2 Keskeiset lait

Tämän nimenomaisen keskustelupiirin lakiin perustuvana lähtökohtana on laki kehitysvammaisten erityishuollosta ja siihen kirjattuna oleva muu erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta erityishuollon palveluna (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519). Erityishuollon velvollisuutena on huolehtia kehitysvammaisille henkilöille riittävästi vapaa-ajanpalveluita ja ohjata heitä niiden käyttöön. Kehitysvammaisille suunnatun vapaa-ajan toiminnan tavoitteena on laajentaa kehitysvammaisten henkilöiden elämänpiiriä, tarjota virikkeitä ja mielekästä toimintaa sekä mahdollistaa uusien ihmissuhteiden syntyminen. Tavoitteena on myös tukea kehitysvammaisia henkilöitä iän mukaiseen elämäntyyliin. Tällaisia kehitysvammaisille henkilöille suunnattuja vapaa-ajan toimintoja järjestetään siitä lähtökohdasta, että ne toimivat yhtenä askeleena kohti yleisiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Vapaa-ajan toimintaa järjestävät yleensä erityishuoltopiirit, kunnat, seurakunnat ja tukiyhdistykset. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 321 - 322.)

2.3 Peruspalvelukuntayhtymä Kallio

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio on vuoden 2008 alusta toimintansa aloittanut yhteistoimintaorganisaatio, jonka vastuulla on hyvinvointi- ja terveyspalvelut Ylivieskan, Nivalan, Sievin ja Alavieskan alueella. Alueella asukkaita on noin 33 500. Kuntayhtymä huolehtii valtion kunnille lailla säätämät sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut. Niihin lukeutuvat myös varhaiskasvatuspalvelut ja ympäristöterveydenhuolto. Kuntayhtymä vastaa jäsenkuntiensa asukkaiden erityistason sairaanhoidosta sekä hoitaa muut mahdolliset jäsenkuntien antamat tehtävät. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013. 1.)

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion tarjoamia vammaispalveluita ovat palveluohjaus, asumispalvelut ja niihin kuuluva palveluseteli, päivä- ja työtoiminta, lasten- ja nuortenpalvelut, omaishoidontuki, kuljetuspalvelut, taloudelliset tukitoimet, tukipalvelut kuten ateriat- ja siivouspalvelut sekä henkilökohtainen apu. Lisäksi alueen kunnilla on vammaisneuvostot, jotka ottavat kantaa ja antavat ohjeita vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseksi ja heidän näkökulmansa esille tulemiseksi. Näi-

den palveluiden takana ovat sosiaalihuoltolaki, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista sekä laki kehitysvammaisten erityishuollosta. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013. 2.)

2.4 Opinnäytetyön eettinen perusta

Tämän opinnäytetyön sekä toiminnallisessa että kirjallisessa osiossa jouduttiin harjoittamaan jatkuvaa eettistä harkintaa, sillä kyseessä oli ihmisiin kohdistuva toiminnallinen opinnäytetyö. Koska opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvat henkilöt olivat kehitysvammaisia, täytyi opinnäytetyötä tehtäessä harjoittaa eettistä harkintaa aivan erityisesti ja kiinnittää huomiota osallistujien oikeuksiin ja siihen, että he ymmärtävät, mistä keskustelupiiriin osallistumisesta on kyse. (Koskinen 2005, 340.)

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ollut kyse varsinaisesta tutkimuksesta, mutta eettistä harkintaa ohjaamassa opinnäytetyön tekijöillä oli koko prosessin ajan kolme tutkimuseettistä periaatetta, joita ovat osallistujien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyyden ja tietosuojan kunnioittaminen. (Tampereen yliopisto 2011.)

Osallistujien itsemääräämisoikeus taattiin keskustelupiiriä suunniteltaessa ja toteuttaessa sillä, että osallistujia informoitiin kattavasti heille lähetetyssä kutsukirjeessä. Kutsukirjeessä kerrottiin keskustelupiirin järjestävä taho, toiminnallisen opinnäytetyön aihe, toteutustapa ja sen ajallinen kesto. Kutsukirjeestä kävi ilmi, että kyseessä on opiskelijoiden vetämä keskustelupiiri ja että siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Erillistä suostumusta toiminnalliseen opinnäytetyöhön osallistumiseen ei kerätty, mutta osallistujien saapuminen paikalle voitiin tulkita suostumisen ilmaisuksi. (Tampereen yliopisto 2011.)

Vahingoittamisen välttämisen periaate huomioitiin osallistujia arvostavalla kohtelulla sekä käyttämällä opinnäytetyön kirjallisessa osiossa osallistujia kunnioittavaa kirjoitustapaa, joka ei aiheuta osallistujille vahinkoa. (Tampereen yliopisto 2011.)

Osallistujia informoitiin joka kokoontumiskerralla seuraavan kerran teemasta, ja he saivat itse tämän tiedon varassa päättää omasta osallistumisestaan kyseiselle ker-

ralle. Tämän lisäksi jokaisella keskustelupiirikerralla jokainen osallistuja sai osallistua keskusteluun oman harkintansa mukaan ja näin rajata omaa yksityisyyttään. Ohjaajat ohjasivat keskustelua tarvittaessa siten, että keskustelu pysyi aiheessa ja riittävän yleisellä tasolla esimerkiksi seksuaalisuutta käsiteltäessä. Vuorovaikutustilanteissa ketään ei pakotettu osallistumaan ja siinä noudatettiin hienotunteisuutta. (Tampereen Yliopisto 2011.)

Eettisesti oikein toteutetussa tutkimuksessa voi ja saa ilmetä erilaisia tunnekokemuksia ja henkistä raskautta, mutta ne eivät saa aiheuttaa huomattavaa henkistä haittaa. Keskustelupiirikertojen aiheet saattoivat aiheuttaa osallistujissa erilaisia tunteita, mutta keskustelupiirin ilmapiiri säilyi kokoajan turvallisena ja tunteet eivät päässeet missään vaiheessa hallitsemattomiksi. (Tampereen yliopisto 2011.)

Opinnäytetyön tekijät eivät saaneet tilaajalta tietoonsa osallistujien henkilötietoja, mutta keskustelupiirikokoonantumisten myötä osallistujat itse kertoivat muun muassa nimensä. Näitä ilmi tulleita tunnisteeellisiä tietoja ei kuitenkaan missään vaiheessa kerätty ja kirjattu ylös, sillä se oli opinnäytetyön tekemisen kannalta epätarkoituksenmukaista. Opinnäytetyön tekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus koskien kaikkea, mitä keskustelupiirissä on tullut esille. (Tampereen yliopisto 2011.)

Toiminnallista opinnäytetyötä raportoitaessa huomioitiin koko ajan osallistujien anonymiteetti. Opinnäytetyöstä ei ole tunnistettavissa ketään osallistujaa henkilökohtaisesti. (Tampereen Yliopisto 2011.)

2.5 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisella opinnäytetyöllä, kuten tämä kyseinen opinnäytetyö on, tarkoitetaan sellaista opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on ohjeistaa ja opastaa käytännön toimintaa tai järjestää taikka järjestyttää sitä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi opas tai tapahtuman järjestäminen. On tärkeää, että ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytännön työ ja toteutus että raportointi, joka on toteutettu tutkimusviestinnän keinoilla. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9-10.)

Ammattikorkeakoulun toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen sekä käytäntöön perustuva. Toiminnalliselle opinnäytetyölle on hyvä saada toimeksiantaja työelämästä, sillä tällöin työn tekijä saa mahdollisuuden näyttää osaamisensa ja luoda suhteita työelämään ja näin edistää työllistymistään. Työelämälähtöinen toiminnallinen opinnäytetyö antaa opiskelijalle mahdollisuuden tutustua senhetkiseen työelämään sekä sen odotuksiin ja tarpeisiin. Vaikka toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, tulee sen toteutuksessa näkyä tutkimuksellinen ote ja työn tulee osoittaa tekijänsä hallitsevan alansa tiedot ja taidot riittävän hyvin. (Vilka & Airaksinen 2003, 10, 16-17.)

3 KEHITYSVAMMAISUUS ERI NÄKÖKULMISTA

Tämä opinnäytetyö tehtiin kehitysvammapalveluiden toimeksiannosta nuorten kehitysvammaisten aikuisten keskuudessa, joten teoriatieto kehitysvammaisuudesta oli olennaisena osana opinnäytetyön tekemistä jo prosessin alusta lähtien.

3.1 Kehitysvammaisuuden määrittely

Kehitysvammaisuutta on määritelty useammalla eri tavalla. Maailman terveysjärjestön (WHO) määritelmän mukaan älyllinen kehitysvammaisuus on tila, jossa yksilön henkisen suorituskyvyn kehitys on epätäydellinen tai estynyt. Tällöin yksilöllä voi olla puutteita kognitiivisissa, kielellisissä, motorisissa ja sosiaalisissa taidoissa eli niissä taidoissa, jotka tavallisesti kehittyvät ihmisen kehitysiässä. Älylliseen kehitysvammaisuuteen voi kuulua myös muita tiloja ja sairauksia, jotka ilmenevät ihmisen fyysisessä tai psyykkisessä terveydentilassa elämän eri vaiheissa, jolloin voidaan puhua monivammaisuudesta. Älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä myös yksinään. Kehitysvammaisuudella tarkoitetaan ensisijaisesti hermoston sairauksia, vaurioita ja muita toiminnan puutoksia, mutta termi sisältää myös muiden elinten vammat ja vauriot. Hermoston kehityshäiriöissä merkittävimpiä ovat aivojen kehityshäiriöt, jolloin voi esiintyä älyllisten toimintojen vajavuutta. Tällöin voidaan puhua älyllisestä kehitysvammaisuudesta. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 16, 23.)

Kehitysvammaisuutta voidaan määritellä myös toiminnallisesti, jolloin huomiota kiinnitetään siihen vuorovaikutukseen, joka syntyy yksilön edellytysten ja toimintakyvyn sekä ympäristön välillä. Tällöin älyllinen kehitysvammaisuus nähdään vammaisuutena tämän vuorovaikutuksen myötä, jolloin yksilön tämänhetkisessä toimintakyvyssä on oleellisia rajoituksia koskien hänen älyllistä toimintakykyään ja adaptiivisia taitojaan, joissa esiintyy vajavuutta ainakin kahdella eri osa-alueella. Näitä adaptiivisia taitoja ovat kommunikaatio, omatoimisuus, kotona asuminen ja kodin hoito, sosiaaliset taidot, yhteisössä toimiminen, itsehallinta, terveys ja turvallisuus, oppiminen, vapaa-aika ja työ. Kehitysvammasta johtuvat vaikeudet selvittää itsenäisesti elämän eri osa-alueilla nähdään johtuvan niistä ristiriidoista, jotka syn-

tyvät kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn ja hänen ympäristönsä asettamien vaatimusten välillä. Tällöin sama henkilö voi siis tarvita toisessa ympäristössä enemmän tukea ja ohjausta, kun taas toisessa hänen vammansa ei tule niin selvästi tai lainkaan esiin. Toimintakyvyn näkökulmasta katsottuna huomiota kiinnitetäänkin kehitysvammaisten henkilöiden vahvuuksiin ja olemassa oleviin voimavaroihin niiden puutteiden tai rajoitteiden sijaan. (Kaski ym. 2012, 16; Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 165 ; Seppälä & Rajaniemi 2012.)

Tässä toimintakyvyllä tarkoitetaan henkilön kykyä toimia kuten hänen ympäristönsä odottaa ja vaatii. Toimintakyvyn käsite voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen. Näitä osa-alueita ovat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky, toisinaan tähän lisätään myös kokemuksellinen toimintakyky. Toimintakyvyn osa-alueet ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa, sillä esimerkiksi fyysinen ja psyykkinen toimintakyky tulevat ilmi vasta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaaliset suhteet ovat merkityksellisiä ihmisen toimintakyvyn kannalta. Toimintakyvyssä tulee huomioida fyysisten ja motoristen valmiuksien lisäksi myös psykososiaaliset tekijät. (Seppälä & Rajaniemi 2012.)

On tärkeää, että yhteiskunnassa huomioidaan kehitysvamman aiheuttamat toimintarajoitteet, jolloin kehitysvamma haittaa yksilön jokapäiväisessä elämässä ja arjessa selviytymisessä mahdollisimman vähän. Kun ympäristöä muokataan ja rakennetaan siihen suuntaan, että se entistä paremmin sopii kaikille ihmisille ja vastaa heidän tarpeisiinsa, kehitysvamman tuomat haitat näkyvät yhä vähemmän kehitysvammaisten henkilöiden arjessa. Nykyään onkin entistä enemmän kiinnitetty huomiota siihen, kuinka kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia itsenäisesti ja aktiivisesti on kehitysvammaa merkittävämmän estämässä riippuvuus toisista ihmisistä, ennakkoluulot sekä syrjintä. Sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna jostakin tietystä ihmisen ominaisuudesta, tässä tapauksessa kehitysvammaisuudesta, tulee henkilön elämää rajoittavaa yhteiskunnassa vallitsevien asenteiden ja esteiden vuoksi, ei itse vamman vuoksi. (Malm ym. 2004, 165; Seppälä & Rajaniemi 2012; Kaski ym. 2012, 16.)

Yleisesti kehitysvammalla tarkoitetaan sellaista vammaa, joka heikentää yksilön ymmärtämis- ja käsityskykyä. Vamman seurauksena yksilön on vaikeampaa oppia uusia asioita ja hallita käsitteellistä ajattelua. Kehitysvammaisuuden vaikeusastetta

voidaan luokitella mittamaalla henkilön älykkyyssosamäärä erityisillä standardoiduilla psykologisilla testeillä, jolloin älykkyyssosamäärän ollessa pienempi kuin 70 on puhuttu älyllisestä kehitysvammaisuudesta. Älykkyyks on kuitenkin vain yksi ominaisuus ihmisessä, joten näiden testien lisäksi täytyy huomioida henkilön itsenäisen elämän taidot (adaptiiviset taidot), joilla on merkitystä yksilön älyllisessä suorituskävyssä. Ihmisen kehitykseen ovat vaikuttamassa myös kasvatus, elämäkokemukset, oppiminen ja koko ympäristö, missä henkilö kasvaa ja elää. Tämän vuoksi kaikki ihmiset, myös kehitysvammaiset, ovat yksilöllisiä persoonia, joilla on omat vahvuusalueensa. (Kaski ym. 2012, 17; Malm ym. 2004, 165.)

Suomen kehitysvammalaki puolestaan määrittelee henkilön kehitysvammaiseksi, mikäli hänen kehityksensä tai henkinen suorituskävynsä on estynyt tai häiriintynyt syntymästä asti olleen tai kehityksessä saadun sairauden, vamman tai vian vuoksi, eikä hän voi muun lain nojalla saada tarvitsemiaan palveluita. Tällöin vammalla tarkoitetaan pysyviä vammoja, jotka vaikeuttavat henkilön suorituskävyä. Vammat voivat olla psyykkisiä tai fyysisiä. Suomessa kehitysvammaisuuden kriteereinä on pidetty alhaista (alle 70) älykkyyssosamäärää, ikätasoon nähden heikkoa sosiaalista selviytymistä ja sitä, että nämä kriteerit ilmenevät ennen henkilön täysikäisyyttä. Mikäli älyllinen suorituskävy heikkenee aikuisiällä, puhutaan yleensä dementiasta. (Kaski ym. 2012, 17; Malm ym. 2004, 165.)

Älylliset kehitysvammat on jaettu neljään eri asteluokkaan; lievään, keskiasteiseen, vaikeaan ja syvään älylliseen kehitysvammaisuuteen. Näissä luokitteluissa älyllisen kehitysvamman aiheuttamat älyllisten toimintojen rajoitukset tulevat eritasoisesti ilmi näkyen lievässä älyllisessä kehitysvammaisuudessa esimerkiksi oppimisvaikeuksina koulussa edeten syvässä älyllisessä kehitysvammaisuudessa ilmaantuvaan täyteen toisista ihmisistä riippuvaiseen olemiseen ja jatkuvaan hoidon tarpeeseen. Älylliseen kehitysvammaisuuteen voi liittyä myös lisävammoja, joiden määrä ja laatu määrittävät sen, kuinka paljon ne vaikuttavat kehitysvammaisen henkilön arkeen ja elämään. Täytyy kuitenkin aina muistaa, että älyllinen kehitysvamman aste on vain yksi ominaisuus ihmisessä eikä se yksinään riitä määrittämään sitä, kuinka hyvin kyseinen henkilö tulee selviämään elämässään. (Kaski ym. 2012, 19-21; Malm ym. 2004, 176.)

On tärkeää, että kehitysvammat tunnistetaan ja todetaan, jotta kehitysvammaisen henkilö voi saada riittävää ja oikeanlaista tukea, hoitoa ja kuntoutusta. Toimintakyvyn ja annettavan tuen tulee kohdata oikeassa suhteessa, jotta henkilön omatoimisuutta ei passivoida liian voimakkailla tukimuodoilla. Diagnosoinnin ja kehitysvamman vaikeusasteen luokittelun myötä yksilöllä on mahdollisuus tietää, mikä osaamattomuus johtuu vammasta ja mikä taas ei. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että yksilöä ei aleta kuvata pelkästään hänen olemassa olevien rajoitteidensa, vammojensa ja osallistumisen esteidensä mukaan, vaan että hänet huomioidaan ja kohdataan yksilönä, jolla on erilaisia tuen tarpeita. Nämä tuen tarpeet eivät välttämättä ole pysyviä, vaan ne voivat muuttua elämän aikana. Tällöin ympäristön ja annettavan tuen tulee myös muuttua, jotta se parhaiten edistää yksilön tasavertaista ja hyvää elämää. (Kaski ym. 2012, 18-19; Malm ym. 2004, 165-166.)

3.2 Kehitysvammaisuuden syyt

Kehitysvammaisuuden syitä on luokiteltu monin tavoin. Yleisimmäksi luokitukseksi on kuitenkin noussut maailman terveysjärjestön (WHO) syy- ja tautikohtainen diagnoosiluokitus (ICD-10). Tämän lisäksi kehitysvammaisuuden syyt voidaan luokitella kehitystapahtumien mukaan lähtien hedelmöityksestä edeten ihmisen aikuisikään. Yleisesti voidaan puhua perintötekijöistä johtuvista kehitysvammaisuuden syistä, sikiökautisista tuntemattomista syistä johtuvista epämuodostumista, ulkoisista prenataalisista syistä, perinataalisista syistä, postnataalisista syistä, tuntemattomista syistä tai siitä, että kehitysvammaisuuden syytä ei ole ilmoitettu. Prenataalisella tarkoitetaan synnytystä edeltäneitä vaiheita, perinataalisella synnytyksen alkamisen ja ensimmäisen elinkuukauden välistä aikaa ja postnataalisella ensimmäisen elinkuukauden jälkeistä vaihetta. (Kaski ym. 2012, 25-26.)

Osa kehitysvammaisuutta aiheuttavista perinnöllisistä sairauksista, kromosomi- poikkeavuuksista ja hermoston kehityshäiriöistä voidaan todeta jo raskausaikana. Yleisintä kuitenkin on, että lapsella aletaan epäillä kehitysvammaa lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Syntymähetkellä voidaan lapsella todeta selvät rakennepoikkeavuudet ja vastasyntyneistä osataan tunnistaa ne lapset, jotka kuuluvat johonkin tiettyyn riskiryhmään, kuten pienet keskukset. Myöhemmin lapsuudes-

sa kehitysvamman voivat aiheuttaa esimerkiksi onnettomuudet, keskushermoston infektiot ja aivokasvaimet. (Kaski ym. 2012, 25-27.)

3.3 Kehitysvammaisuuden esiintyvyys

Älyllisen kehitysvammaisuuden arvellaan esiintyvän lähteestä riippuen 40 000 -50 000 suomalaisella henkilöllä, joka tarkoittaa noin yhtä prosenttia koko Suomen väestöstä. Käytännössä vaikeampi asteiset kehitysvammat on tilastoitu kattavammin kuin lievemmat kehitysvammat niiden vaikeamman toteamisen vuoksi. (Kaski ym. 2012, 22-22. Seppälä & Rajaniemi 2012.)

Kehitysvammalain nojalla erityishuoltoa saavien henkilöiden määrä Suomessa on 27 000. Tässä luvussa eivät ole kaikki kehitysvammaiset mukana. Syynä tähän on esimerkiksi, että kaikki syntyneet kehitysvammaiset eivät ehdi saada erityishuollon palveluita, kaikille kehitysvammaisille ei haeta erityishuoltoa, osalle lapsista ei ole vielä diagnosoitu kehitysvammaa, osa saa palveluita ja hoitoa erityishuollon ulkopuolelta kuten yliopistollisista sairaaloista tai kehitysvammaiset henkilöt käyttävät koko väestölle suunnattuja palveluita, eivätkä näin tarvitse erityishuollon palveluita. (Kaski ym. 2012, 22.)

Kehitysvammaisuuden esiintyvyydessä ei ole odotettavissa suuria muutoksia lähitulevaisuudessa. Parantunut ja kehittynyt terveydenhuolto ehkäisee kehitysvammoja, mutta toisaalta kehittyneen terveydenhuollon ansiosta nykyään yhä pienemmät keskoset selviytyvät ja ihmisten elinikä on noussut. Kehitysvammoja ehkäisevät myös rakennetut elinympäristöt ja liikenteen turvallisuuden lisääminen. Pitemmällä aikavälillä esimerkiksi syntyvyydellä ja muuttoliikkeellä voi olla vaikutuksia kehitysvammaisuuden alueellisessa esiintymisessä. (Kaski ym. 2012, 23.)

4 KEHITYSVAMMAISET HENKILÖT OSALLISINA YHTEISKUNNASSA

Tässä opinnäytetyössä kehitysvammaisten henkilöiden osallisuus yhteiskunnassa oli asiana jatkuvasti läsnä punoutuen eri näkökulmista kaikkiin keskustelupiirin teemoihin. Keskustelupiiri voidaan itsessäänkin nähdä osallisuutta lisäävänä.

4.1 Osallisuus

Yksilön osallisuus yhteisön ja yhteiskunnan toimintoihin on tärkeä osa yksilön hyvinvointia. Valtaistumisen termillä tarkoitetaan päätäntävällän ja vastuun siirtymistä vammaisille henkilöille itselleen heidän omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Yksilön subjektiivisella tunteella oman elämänsä hallinnasta sekä mahdollisuuksista vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on suuri merkitys elämän mielekkääksi kokemisessä. (Malm ym. 2004, 30.)

Osallisuudella tarkoitetaan vaikuttamista itseään koskeviin asioihin, päätöksentekoon ja elinympäristöön. Osallisuudella tarkoitetaan kuulumista yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä toimimista siinä sekä itsensä kokemista toimijaksi. Osallisuus voidaan nähdä sekä yksilön oikeutena että velvollisuutena. (Mäkinen 2010.)

4.2 Osallisuutta koskevia lakeja ja sopimuksia

Jokaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuus osallisuuteen omassa elämässään niin lähiympäristössään kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Suomen perustuslaissa on määritelty yksilön oikeudet toimia osallisena kansalaisena. Lain mukaan yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnan ja oman elinympäristönsä kehittämiseen. Laissa säädetään myös yksilöiden tasavertaisesta kohtelusta sekä heidän oikeudestaan vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasonsa mukaan. Julkisella vallalla on velvollisuus edistää yksilöiden mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.)

YK:n vammaisia henkilöitä koskevan sopimuksen mukaan jokaisella vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua niin sosiaaliseen, luovaan kuin virkistystoimintaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.) Mahdollisuus työhön ja koulutukseen lisää merkittävästi kehitysvammaisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Työ kohentaa elintasoa, tuo sosiaalisia suhteita sekä antaa arvostusta ja hyväksyntää sekä tarjoaa kanavan käyttää kykyjä ja toteuttaa itseään. (Malm ym. 2004, 29.)

Kehitysvammaisten osallisuutta kehitetään myös muilla vammaispoliittisilla keinoilla kuten kohtuullisen toimeentulon sekä kulttuuristen oikeuksien turvaamisella, itsenäisen asumisen tukemisella ja teknologian hyödyntämisellä muun muassa opiskelussa, asioinnissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. (Kaski ym. 2012, 149.)

4.3 Normalisaatio, integraatio ja inkluusio

Vammaispolitiikan keskeisimpiä periaatteita ovat normalisaatio ja integraatio. Normalisaatioperiaatteen lähtökohtana on se, että kaikille ihmisille mahdollistetaan tavalliset jokapäiväiset elämän olosuhteet. Tavoitteena on myös kaikille tarkoitettujen sosiaali- ja terveysten palveluiden ensisijaisuus sekä niiden vastaavuus kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Integraatiolla mahdollistetaan normalisaation mukainen elinympäristö, jolloin vammaiset voivat elää muiden joukossa käyttäen esteettömästi samoja yhteiskunnan palveluita kuin kaikki muutkin. (Malm ym. 2004, 24.) Aina kaikille suunnatut palvelut eivät kuitenkaan riitä takaamaan kehitysvammaisten henkilöiden hyvinvointia ja toimeentuloa ja tarvitaan niin sanottua positiivista erityiskohtelua, jolloin eri palveluin ja tukitoimin turvataan yhdenvertaisuuden toteutuminen. (Kaski ym. 2012, 148.)

Inkluusio eli mukaan ottaminen korostaa voimakkaasti yhteisyyttä ja tasa-arvoa yhteiskunnassa. Integrointi pelkästään ei takaa normalisaatioperiaatteen toteutumista. Inklusiiossa vammaiset voivat aidosti osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin sekä elää muiden joukossa samoissa fyysisissä ympäristöissä. (Malm ym. 2004, 27.)

5 RYHMÄ ILMIONÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toiminnallisen osuuden tuotoksena oli toteutettu keskustelupiiri, jonka osallistujista ja ohjaajista koostui ryhmä. Tämän vuoksi ryhmään liittyvä teorian tieto kuuluu olennaisesti opinnäytetyön kokonaisuuteen.

5.1 Ryhmän perusta ja tehtävät

Ihmiselle on luontaista toimia ryhmässä ja kokoontua yhteen jakamaan kokemuksia sekä oppimaan ja opettamaan tietoja ja taitoja yhdessä muiden kanssa (Kopakkala 2011, 28). Ryhmään kuulumisen on yksi ihmisen perustarpeista, ja ryhmässä toimimiseen ja viestimiseen tarvittavia taitoja harjoitetaan lähes päivittäin (Jyväskylän yliopisto 2013. 1.). Ihmiset voivat olla mukana elämänsä aikana monenlaisissa ryhmissä, ja on tyypillistä, että eri ryhmien rajat ovat epäselvät (Kopakkala 2011, 28).

Ryhmälle on määritelty usein perustehtävä eli tehtävä, joka liittyy toiminnan varsinaiseen tarkoitukseen ja jota varten ryhmä on perustettu. Tämän tehtävän lisäksi ryhmässä toteutetaan aina myös sosiaalista oheistehtävää. Oheistehtävän luoman vuorovaikutuksen merkitys on suuri ryhmänjäsenen kokemukselle omasta merkityvyydestään ja pätevyydestään. Toimiessaan vuorovaikutus luo iloa ja merkityksiä ihmiselle sekä virittää yksilöitä luovuuteen. (Kopakkala 2011, 18.)

5.2 Ryhmän määrittely

Ihmistä koostuva joukko muodostaa ryhmän, kun sillä on ryhmälle tyypillisiä tunnusmerkkejä kuten rajat, yhteiset säännöt sekä työnjako jäsenten kesken. Ryhmässä olevien ihmisten välillä tapahtuu vuorovaikutusta, jonka kautta myös roolit ja johtajuus syntyvät. Ryhmänjäsenillä on jokin yhteinen tavoite sekä he tietävät kuuluvansa tähän tiettyyn ryhmään. Yhteisöstä, verkostosta ja satunnaisesta ryhmästä ryhmä erottuu sillä, että sillä on määritelty tavoite josta voi seurata työnjako

sekä sillä, että jäsenet ovat usein tuttuja keskenään toisin kuin usein satunnaisryhmässä. (Kopakkala 2011, 28,36.)

Ryhmä voidaan jaotella primaariryhmäksi ja sekundaariryhmäksi. Primaariryhmällä tarkoitetaan pitkäkestoista ryhmää, jonka jäsenillä on läheiset suhteet toisiinsa. Sekundaariryhmällä tarkoitetaan ryhmää, joka on muodostettu jonkin tietyn tavoitteen saavuttamiseksi ja on vain lyhytaikainen. Primaariryhmää edustaa esimerkiksi perhe ja sekundaariryhmää muun muassa harrastusryhmät, kuten kyseinen keskustelupiiri. Ryhmät voivat olla myös jotain primaariryhmän ja sekundaariryhmän muodostaman jatkumon väliltä. (Jyväskylän yliopisto 2013, 2.)

Rakenteellisesti ryhmä voi olla suurryhmä, pienryhmä, avoin ryhmä, suljettu ryhmä sekä täydentyvä ryhmä. Keskustelupiirissä oli kyse suljetusta pienryhmästä, koska osallistujia oli alle 10 henkilöä ja ryhmäkokoonnotumiset ja jäsenet olivat jo aiemmin määritellyt. Tällöin ryhmän koostumus on koko ajan sama ja ryhmän lopettaneen tilalle ei oteta uutta jäsentä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 17.)

Tarkasteltaessa ryhmiä niiden tarkoitusten mukaan, on löydettävissä kuudenlaisia ryhmätyyppejä: harrasteryhmä, toiminnallinen ryhmä, keskusteluryhmä, vertaisryhmä, hoidollinen ryhmä sekä sururyhmä. Keskustelupiiri oli ennen kaikkea keskusteluryhmä ja vertaisryhmä. Keskusteluryhmässä kokoontuvat ihmiset, joilla on jokin yhteinen kiinnostuksen kohde, josta he tahtovat keskustella. Vertaisryhmässä osallistujat jakavat samankaltaisen kokemuksen tai elämäntilanteen tuomia ajatuksia. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 18).

5.3 Ryhmän kehitysvaiheet

Ryhmällä on yleensä selkeä alkua ja loppu, ja sen toiminnan aikana ryhmän prosessiin kuuluu tutkijoiden mukaan erilaisia kehitysvaiheita. Ryhmän kehitysvaiheisiin kuuluvat Tuckmannin (1977) mukaan muodostusvaihe eli forming, kuohuntavaihe eli storming, sopimisvaihe eli norming ja hyvin toimiva ryhmä eli performing. Myöhemmin kehitysvaiheeksi on lisätty Tuckmannin toimesta myös lopetusvaihe eli adjourning. (Kopakkala 2011, 49.)

Muodostusvaiheessa ryhmä on vielä varsin riippuvainen ryhmänohjaajasta, joka toimii heidän tukijanaan ja auttajanaan. Ryhmän jäsenet varovat ärsyttämästä muita ja käyttäytyvät varovaisesti ja muodollisesti sekä ovat epävarmoja oman asemansa ja tehtävänsä suhteen. Ryhmän toiminnan tavoitetta sekä sääntöjä selvitetään, ja ryhmän ilmapiiri on yleensä positiivinen ja turvallisen tuntuinen. (Kopakkala 2011, 49; Jyväskylän yliopisto 2013. 2.)

Kuohuntavaiheessa mielipiteitä aletaan tuoda rohkeammin esille ja jäsenet alkavat testata sekä toisiaan että ohjaajaa. Erimielisyyksiä, konflikteja sekä alaryhmiä eli klikkejä voi syntyä. Sisäisen käymistilan tuomasta jumittumisen tunteesta huolimatta ryhmän tavoitteet ja toimintamallit alkavat hiljalleen kirkastua. (Kopakkala 2011, 49-50; Jyväskylän yliopisto 2013. 2.)

Sopimisvaiheessa alkaa ryhmän yhteistyö kehittyä, ja mielipiteitä ja erilaisia näkemyksiä ilmaistaan jo avoimemmin ryhmähengen kasvaessa. Pelisäännöt alkavat olla selvät ja jäsenet pyrkivät yhteistoimintaan. Ryhmän toimintaa ylläpitävät säännöt ja normit ovat muodostuneet ja koheesio eli ryhmänjäsenten motivaatio ryhmään kuulumiseen kasvaa. Jokaiselle ryhmänjäsenelle on löytynyt ryhmässä oma paikkansa ja roolinsa. Voidaan alkaa luomaan ryhmän omaa toimintatapaa ja tavoitetta. (Kopakkala 2011, 50; Jyväskylän yliopisto 2013. 2.)

Hyvin toimivan ryhmän työskentely on sujuvaa, luovaa ja tehokasta, ja toiminta suuntautuu tähtäämään varsinaisen tehtävän loppuunsaattamiseksi. Ryhmän perustehtävä suoritetaan jäsenten keskinäisessä yhteistyössä ihmissuhteita ja työnjakoa koskevien ongelmien poistuttua. Ryhmään kuuluvien henkilöiden erilaisuutta kyetään hyödyntämään ja työskentelyilmapiiri on hyvä. Ryhmänjäsenten työskentely on joustavaa ja vastuullista, ja mahdolliset ryhmän sisäiset ongelmat osataan ratkaista rakentavasti. (Kopakkala 2011, 50-51; Jyväskylän yliopisto 2013. 2.)

Ryhmän lopettamisessa eli adjourning-vaiheessa ryhmänjäsenten on aika hyvästellä toisensa ja ryhmän toiminta päättyy. Tämä voi aiheuttaa ryhmän jäsenissä monenlaisia vahvojakin tunteita aina helpotuksesta masennukseen. (Kopakkala 2011, 51.)

5.4 Ryhmädynamiikka

Olennaisena asiana ryhmän toimintaan vaikuttaa ryhmädynamiikka. Se kuvaa ryhmän jäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja kommunikoinnissa ilmenevistä jännitteistä ja tunteista syntyviä ryhmän sisäisiä näkymättömiä voimia. (Jyväskylän yliopisto 2013. 2.; Kaukkila & Lehtonen 2007, 27; Kopakkala 2011, 37.)

Vuorovaikutuksella on suuri merkitys ryhmädynamiikan alkuun laittajana sekä ylläpitäjänä. Vuorovaikutus sisältää niin sanatonta kuin sanallistakin viestintää ja on onnistuessaan ikään kuin alati liikkeellä oleva prosessi. Hyvään vuorovaikutukseen kuuluu selkeä ajatusten ilmaiseminen, havainnointi, kysyminen ja kuuntelu. Sekä viestiminen että viestimättä jättäminen on aina vuorovaikutusta. Yksilön omien tunteiden ja reaktioiden tunnistaminen edesauttaa vuorovaikutusta, sillä sen myötä hän tiedostaa, mikä on hänen oma osuutensa vuorovaikutuksessa. (Kaukkila 2007, 31 - 32.)

Tunteet ovat yksilön omia kokemustiloja, jotka vaikuttavat häneen ohjaavasti ja motivoivasti sekä ovat mukana vaikuttamassa hänen valintoihinsa elämässä. Ryhmässä toimiminen antaa yksilölle hyvän mahdollisuuden oppia ymmärtämään ja tiedostamaan omia tunteitaan. Vuorovaikutuksessa tapahtuva tunteiden ilmaiseminen, jakaminen ja kokeminen yhdessä luovat hyvää oloa ryhmänjäseniin, mutta liian voimakkaat tunteet voivat pitkään jatkuvana olla myös haittana ryhmän toimivuudelle. Tiedostamalla ja oppimalla omia tunteitaan ihminen pystyy vaikuttamaan omaan käytökseensä sekä ymmärtämään myös muiden tunteita paremmin. (Kaukkila 2007, 41-43.)

Roolit ovat tunteiden mukana säätelemässä ryhmädynamiikkaa. Ne tarkoittavat ryhmätilanteessa yksilölle tuttua ja ominaista tapaa toimia sekä tapaa, jolla myös muut ryhmän jäsenet odottavat yksilön toimivan. Ryhmässä kehittyä sen toiminnalle tarvittavia rooleja ja ne voivat vaihdella ja muuttua esimerkiksi jonkin ryhmänjäsenen poistuttua. Rooli voi olla virallinen, jolloin se on edeltäkäsinkin annettu tai epävirallinen, jolloin se syntyy ryhmän jäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tunnerooli, tehtävärooli, valtarooli, vuorovaikutukseen sisältyvät roolit sekä asenneroolit ovat erilaisia ryhmässä esiintyviä rooleja. (Kaukkila 2007, 52-53.)

Sosiaaliset normit määräävät ihmisen käyttäytymiseen, tuntemiseen, havainnointiin ja ajatteluun liittyviä seikkoja, eli niihin sisältyvät odotukset liittyvät asenteisiin. Normit muodostuvat ja ovat läsnä niin suurissa yhteisöissä kuin pienissäkin ryhmissä; kaikessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ryhmässä ne syntyvät ryhmän sisällä tapahtuvan vuorovaikutuksen seurauksena. Normit ovat usein selkeitä sovittuja säännöksiä, kieltoja tai käskyjä, mutta ne voivat olla myös sanattomia sopimuksia. Sosiaaliin normeihin liittyvä sosiaalinen kontrolli ilmenee toisten ihmisten tarkkailemisena sekä normista poikkeavan rankaisemisena. (Laine 2005, 186-187.)

5.5 Ryhmänohjaus

Ryhmänohjaaja tekee työtään persoonaansa kuuluvien ominaisuuksien mukaan, mutta on kuitenkin olemassa ominaisuuksia, joita jokainen ryhmänohjaaja tarvitsee. Empatia, aistinvaraisuus sekä omien tunteiden tunnistaminen ja sitä kautta toisten henkilöiden ymmärtäminen ovat tärkeitä seikkoja aidon kohtaamisen syntymiseksi vuorovaikutuksessa. Aitous, avoimuus ja rehellisyys korostuvat hyvän ryhmänohjaajan toiminnassa.

Ohjaajan tulee luottaa ryhmän kykyihin sekä voimavaroihin eikä laittaa kaikkea itsensä varaan. Ryhmän osallistujien tasavertaisena kohtelu on tärkeää, ja se tulee näkyviin ohjaajan toiminnassa vastavuoroisuuden hyväksymisenä sekä yksityisyyden kunnioittamisena. Huumorin avulla voidaan laukaista ryhmässä esiintyviä jännitteitä sekä pelastaa kiusallisia tilanteita. Ryhmänohjaajan välittömyys ryhmän edessä on tärkeää. Ryhmänohjaajan tulee voida nostaa käsiteltäväksi vaikeitakin asioita, ja se tulee tehdä hyväksyvässä ilmapiirissä. Havaintojen tekeminen niin ryhmän prosessista kuin sen dynamiikasta on tärkeää. Havaintojen kautta pyritään näkemään ryhmän toimintaa sekä siihen vaikuttavia asioita, jotka on hyvä viestiä ryhmälle itselleenkin pohdittavaksi. (Kaukkila 2007, 58-62.)

Ryhmänohjaajan tehtävät vaihtelevat sekä painottuvat erilailla ryhmän toiminnan ja mahdollisten muutosten aikana. Ryhmän alkaessa ryhmänohjaajan roolissa korostuu riittävän ajan antaminen ryhmän jäsenille ryhmän perustehtävän ja ryhmän tavoitteiden hyväksymiseen. Alussa ryhmänohjaajan tärkeänä tehtävänä on myös

rohkaista ryhmän jäseniä luontevaan toimimiseen ryhmässä sekä antaa aikaa tutustumiseen (Kaukkila 2007, 63-64.)

Ryhmän käynnistyttyä luottamuksen saavuttaminen ryhmänjäsenten välille on tärkeää ja ryhmänohjaajan tehtävänä on tuoda ryhmään turvallisuudentunnetta luomalla rajat ja selkeät ohjeet. Myös ohjaajalla itsellään on oltava turvallinen olo ryhmän keskellä. (Kaukkila 2007, 65.) Ryhmän yhdessä luomassa niin sanotussa työskentelysopimuksessa määritellään ryhmän työskentelynormit, jotka auttavat ryhmää saavuttamaan tavoitteensa. Työskentelysopimuksella halutaan turvata ryhmän vuorovaikutuksen rakentavuus sekä lisätä yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 168.)

Ryhmän jäsenten rentoutuminen ja toisiinsa tutustuminen johtaa usein siihen, että ryhmäläiset puhuvat omista tunteistaan. Tällöin ryhmänohjaajan tehtävänä on kannustaa ryhmäläisiä jakamaan tunnekokemuksiaan siihen kuitenkaan painostamatta. Ohjaaja tekee ryhmästä havaintoja, joiden perusteella hän pystyy analysoimaan ryhmän tunneilmastoa ja ilmapiiriä. (Kaukkila 2007, 66.) Ilmapiirissä esiintyvät ongelmat, voimakkaat tunteet tai käyttäytymistavat voivat vaikeuttaa ryhmän toimintaa. Tällöin ohjaajan on hyvä käyttää aktiivista interventioita – konfortaatiota. (Onnismaa ym. 2000, 168.) Ryhmän imu vaikuttaa myös ohjaajaan, mutta hänen tulee pysyä ristiriitatilanteissa mahdollisimman puolueettomana ja neutraalina. Ryhmän loppumiseen liittyvissä ahdistuksentunteiden lievittämisessä ohjaajalla on tärkeä rooli. (Kaukkila 2007, 66.)

Ohjaajan tulee antaa tilaa ja aikaa ryhmän sisäiselle prosessille tunteiden ja dynamiikan muotoutumiseksi sekä kullekin ryhmänjäsenelle tuoda ilmi omia ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan. Asioiden ymmärtäminen ja käsittely vie jokaiselta ryhmän jäseneltä oman aikansa. Myös omien tunteiden ja ajatusten käsittely vaatii ohjaajalta aikaa. (Kaukkila 2007, 67.)

Vuorovaikutus kulkee ryhmän alussa usein ryhmänohjaajan kautta, mutta hänen tehtävänsä kuuluu ryhmän jäsenten rohkaisu keskinäiseen vuorovaikutukseen ja täten roolinsa muuttaminen passiivisemmaksi. Tällöin ohjaajan tehtävä on lähinnä koordinoida ryhmän toimintaa ja keskustelua, mutta huolehtia kuitenkin edelleen siitä, että perustehtävän tekeminen on toiminnan keskiössä. (Kaukkila 2007, 68 - 69.)

Ryhmänohjaajan tehtäviin kuuluu ennakoida ja käsitellä erilaisia pulmatilanteita. Keskustelun lukkiutumiseen voi olla monia syitä, esimerkiksi ilmaisemattomat asiat tai tunteet ryhmässä. Ohjaajan tehtävänä on vapauttaa keskustelua esimerkiksi vaikean asian puheeksi ottamisella tai sopivalla harjoituksella. (Kaukkila 2007, 69.)

Rooleihin jumittuminen voi aiheuttaa ongelmia niin ryhmälle kuin yksilöllekin. Ohjaajan tehtävänä on kannustaa ryhmän jäseniä toimimaan itselle luontaisessa roolissa sekä hyväksyä monenlaiset roolit (Kaukkila 2007, 69).

Ryhmään voi muodostua alaryhmiä, jotka saattavat aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta sekä kilpailutilanteita, jotka myös ohjaajan on hyvä tunnistaa. Ohjaajan tulee puuttua ryhmää terrorisoiviin alaryhmiin ja herättää keskustelua tilanteesta koko ryhmän kesken. (Kaukkila 2007, 70.)

Ryhmänohjaajan tehtäviin kuuluu usein erilaisten harjoitusten suunnittelemista ja toteuttamista. Harjoitukset voivat toimia keskustelun virittäjinä ja oppimistapahtuman käynnistäjinä tuodessaan ehkä esille jotain uutta ja erilaista. Harjoitusta suunniteltaessa tulee huomioida sen sopivuus ryhmälle sekä harjoituksen tekemiseen varatun ajan riittävyys. (Kaukkila 2007, 71.)

Ohjaajan olisi hyvä hyväksyä myös omat heikkoutensa ja epävarmuudentunteensa itsestään ohjaajana. Ei ole välttämättä olemassa yhtä totuutta vaan asiat ovat paljon kiinni näkökulmasta, ja tästä syystä ohjaaminenkin on yhtä tasapainoilua. Useampaa näkökulmaa tarkasteltaessa voi löytyä ryhmän oma totuus. (Kaukkila 2007, 71.)

Ryhmänohjaajan tehtävänä on myös olla niin sanottuna säiliönä ryhmäläisten tunteille ja kokemuksille. Hän kokoaa, varastoi ja säilöö ryhmän jäsenien kertomat tuntemukset, ajatukset ja kokemukset, käsittelee niitä mielessään sekä palauttaa ne jäsentyneemmässä muodossa takaisin ryhmän jäsenille vastaten tällöin heidän tarpeisiinsa. Säiliönä toimiminen ei ole helppo tehtävä, ja se vaati ohjaajalta muun muassa kykyä nollata ajatuksensa sekä joskus työnohjauksellista tukea. (Kaukkila 2007, 73.)

5.6 Selkokieli ryhmän ohjauksessa

Keskustelupiiriä suunniteltaessa ja erityisesti sitä ohjattaessa täytyi huomioida keskustelupiirin osallistujien mahdollinen tarve selkokielen käyttämiseen vuorovaikutustilanteissa. Tämä näkyi erityisesti abstrakteja asioita käsiteltäessä.

Selkokielellä tarkoitetaan sellaista kieltä, joka on mukautettu yleiskieltä helpommin ymmärrettäväksi ja luettavaksi. Selkokieli ei ole sama asia kuin selkeä yleiskieli, vaan se on tietoisesti muokattua suomen kieltä. Selkokeskuksen määritelmän mukaan selkokieli on suomen kieltä, jonka sisältö, rakenne ja sanasto on muokattu helpommin ymmärrettäväksi ja luettavaksi. Selkokieli on suunnattu ensisijaisesti henkilöille, joilla on vaikeuksia yleiskielen ymmärtämisessä ja lukemisessa. (Selkokeskus 2013. 1.; Kara 2010.)

Selkokielen käyttäjäryhmät ovat moninaiset. Selkokieltä voivat tarvita esimerkiksi kehitysvammaiset, ikääntyneet sekä henkilöt, joiden äidinkieli ei ole suomi. Joissain tilanteissa eri tekijöiden yhteisvaikutuksena selkokielen tarve voi olla vielä merkittävämpi, kuten ikääntyneiden kehitysvammaisten kohdalla. Selkokielen käyttäjäryhmien tarpeet vaihtelevat, joten selkokieltä tuotettaessa tulee ottaa huomioon, kenelle teksti on suunnattu. Selkokieltä kehitettäessä tulee ensisijaisesti huomioida eri käyttäjäryhmien erityistarpeet. (Selkokeskus 2013. 2.)

Kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla selkokielen tarve tulee erityisesti esiin abstraktien sanojen yhteydessä. Lisäksi heillä voi olla vaikeuksia ymmärtää suuria lukuja, syy-seuraussuhteita sekä ajan ja paikan suhteita. Käytettäessä abstrakteja sanoja käydään ne yhdessä läpi ja esimerkiksi mietitään konkreettisia asioita, joita käsitteeseen kuuluu. Kaikenlainen puheen konkretisoiminen, kuten piirtäminen, on hyväksi. Myös puhujan eleet ja ilmeet voivat tehdä puheesta selkeämpää. (Selkokeskus 2013. 3.; Kartio 2009, 15, 18, 23-24.)

Selkokieltä käytettäessä tulee puhujan puhua vain yhdestä asiasta kerrallaan ja pilkkoa suuremmat asiakokonaisuudet pienempiin, jotta puheen ymmärtäminen on helpompaa. Puheen tahdilla, painotuksilla, tauoilla ja toistoilla on merkityksensä. Puheen tulee olla riittävän lyhyttä ja järjestelmällistä. Selkokieltä käytettäessä ei kuitenkaan puhuta aikuisille kehitysvammaisille kuin lapsille. Tällä tavalla osoite-

taan kunnioitusta toiselle osapuolelle. (Kartio 2009, 12, 13-15; Selkokeskus 2013.3.)

Selkopuhujan tulee ottaa kehitysvammainen keskustelukumppani huomioon erityisen aktiivisesti, jotta hänen osallistumisensa keskusteluun toteutuu varmemmin. Keinoja aktivoida keskustelukumppania ovat esimerkiksi mielipiteen kysyminen käsiteltävästä asiasta. Kysymysten muotoilussa huomioidaan toinen osapuoli siten, että hänen on helpompi vastata. Vaikka avoimet kysymykset ovatkin hyviä, voivat ne joissain tapauksissa olla liian haastavia vastaajan kannalta. Tällöin vaihtokahta kahden eri vaihtoehdon asettavat kysymykset voivat olla parempi valinta. (Kartio 2009, 15-16.)

Selkokieline puhu koostuu tutuista sanoista, joiden merkitys on osapuolten tiedossa. Ammattisanastoa vältetään ja vaikeiden laina- ja sivistyssanojen kohdalla käytetään sanan suomenkielistä vastinetta. Murresanoja voi käyttää, jos kumpikin osapuoli puhuvat samaa murretta. (Kartio 2009, 16-18.)

Selkokielisessä puheessa voidaan käyttää kielikuvia kohtuudella, sillä ne rikastavat kieltä. Täytyy kuitenkin huomioida, että kielikuvat voivat olla vaikeita ymmärtää, joten niiden selittäminen voi olla tarpeen. Selkokielisessä puheessa vältetään myös vaikeita lauserakenteita ja passiivimuotoa niiden vaikeamman tulkittavuuden vuoksi. (Kartio 2009, 18-19, 21-22.)

6 KESKUSTELUPIIRI PROJEKTINA

Projektilla tarkoitetaan tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jonka tavoitteisiin pyritään projektityön keinoin. Projektissa työskentelevillä on omat vastuualueensa ja roolinsa. Projektille on asetettu aikataulu, jonka mukaan projekti etenee. (Kettunen 2003, 15.)

6.1 Aiheen valinta ja opinnäytetyön suunnitteluvaihe

Opinnäytetyömme idea syntyi huhtikuussa 2012, jolloin heräsi kiinnostus toiminnallisesta opinnäytetyöstä kehitysvamma palveluihin liittyen. Lähtöajatuksena oli, että opinnäytetyömme liittyisi kehitysvammaisten henkilöiden osallisuuteen yhteiskunnassa perustuslain mukaisten kansalaisoikeuksien ja -velvollisuuksien pohjalta. Tarkoituksena oli myös nostaa kansalaistaidot ja niiden merkitys yhteiskunnassa toimimisessa yhdeksi osa-alueeksi ja koota näistä teemoista kurssi nivalalaisille kehitysvammaisille nuorille aikuisille. Ajatuksena oli, että opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden toteutus tapahtuisi esimerkiksi Nivalan päivä- ja työtoiminnan asiakkaiden parissa, jolloin konkreettisena toteutustilana olisi toiminut asiakkaiden asuntolan yhteistila.

Opinnäytetyöprojektin prosessi eteni yhteydenotollamme Peruspalvelukuntayhtymä Kallion vammaispalveluiden palveluesimies Hilikka Vuolteenahoon. Hän osoitti kiinnostusta opinnäytetyömme aiheesta kohtaan ja sovimme tapaamisen. Tapaamisessa keskusteltiin lisää aiheesta ja ideaamme tuli muutoksia koskien opinnäytetyömme sisältöä, kohderyhmää ja käytännönjärjestelyjä. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden sisältöihin lisättiin monipuolisemmin käsiteltäviä teemoja, jolloin alkuperäisen teeman käsittelyn sovittiin jäävän yhden kerran teemaksi. Opinnäytetyön tilaaja toi tapaamisessa esille avotyötä tekevien kehitysvammaisten työntekijöiden tarpeen järjestetylle yhteiselle toiminnalle ja järjestetyn yhteisen toiminnan puutteen Nivalassa. Näin ollen keskustelussamme päädyttiin siihen, että opinnäytetyömme kohderyhmä muuttuu päivä- ja työtoiminnan asiakkaista pääasiassa avotyötä tekeviin kehitysvammaisiin henkilöihin. Tapaamisessa keskusteltiin myös

opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden käytännönjärjestelyistä, jolloin sovittiin toiminnan toteutuspaikaksi Tarhin toimintakeskuksen tilat Nivalassa.

Tässä vaiheessa toiminnan virallinen nimi ei ollut vielä tarkkaan määritelty, joten puhuttiin esimerkiksi kerhosta ja kurssista. Näitä termejä ei kuitenkaan koettu täysin sopiviksi ja toiminnallista opinnäytetyötämme riittävän hyvin kuvaaviksi. Myöhemmin yhteisten keskusteluiden myötä termiksi vakiintui keskustelupiiri. Tämän koettiin kuvaavan parhaiten opinnäytetyömme toiminnallista osuutta, sillä avotyötä tekevät kehitysvammaiset henkilöt olivat itse ilmaisseet toivomuksensa sellaisesta forumista, jossa voisi käydä keskustelua yhdessä erilaisista asioista. Tämän myötä koko opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteutuksessa ja menetelmissä otettiin vahvasti huomioon asiakkailta tullut toive mahdollistamalla keskustelu.

Huhtikuussa 2012 toimitettiin sosiaalialan opettajien tiimille opinnäytetyön aiheesitys, johon saatiin toukokuussa hyväksyvä vastaus. Kun opinnäytetyön aihe oli näin hyväksytty ja ohjaava opettaja lehtori Kaija Koivusaari meille osoitettu, sovittiin ohjaustapaaminen hänen kanssaan. Ohjaustapaamisessa käytiin vielä syvemmin läpi aihettamme ja meitä ohjeistettiin opinnäytetyön lähdemateriaalien hankinnassa.

Toukokuussa 2012 tavattiin uudestaan opinnäytetyön tilaajan kanssa. Tässä tapaamisessa oli mukana myös ohjaava opettaja. Käytiin läpi edelleen opinnäytetyön toiminnallisen osuuden käytännön järjestelyitä. Sovittiin alustavasti, että keskustelupiiri kokoontuu noin kahdeksan kertaa syksyn 2012 aikana kahden viikon välein noin yhden tunnin ajan. Tietosuojaan vuoksi sovittiin, että elokuuhun mennessä opinnäytetyön tilaaja kokoaa keskustelupiirin osallistujalistan ja me laadimme kutsun, jonka opinnäytetyön tilaaja toimittaa asiakkaille. Sovittiin, että keskustelupiiri kokoontuu ensimmäisen kerran syyskuussa, jolloin myös opinnäytetyön tilaaja on paikalla.

Toukokuun tapaamisessa keskusteltiin myös yhteydenpidon tiheydestä ja tultiin siihen tulokseen, että me otamme yhteyttä opinnäytetyön tilaajaan joka keskustelupiirikerran jälkeen. Tähän tuli kuitenkin myöhemmin muutos ja sovittiin, että yhteyttä otetaan vain siinä tapauksessa, kun se koetaan tarpeelliseksi. Tapaamisessa nostettiin esille myös työnohjaukseen liittyvät asiat ja sekä ohjaava opettaja että opinnäytetyön tilaaja lupautuivat toimimaan työnohjaajinamme prosessin ajan.

Tapaamisen pohjalta työstettiin lopullinen tutkimussuunnitelma ohjaavalle opettajalle tarkastettavaksi ja toukokuussa 2012 se esitettiin opinnäytetyöseminaarissa. Opinnäytetyöseminaarissa esille tuli muutosehdotus koskien yksittäisen keskustelupiirikokoontumisen ajallista kestoa. Ehdotus koettiin hyväksi ja yksittäisen keskustelupiirikokoontumisen ajallista kestoa pidennettiin 30 minuutilla.

Opinnäytetyöseminaarin jälkeen toimitettiin tutkimuslupa-anomus (LIITE 1) Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon ja tutkimuslupa myönnettiin.

Opinnäytetyön prosessi eteni kesän 2012 aikana opinnäytetyössä tarvittavan tietoperustan kartoittamisena ja materiaalien hankintana. Materiaalia tilattiin muun muassa Kehitysvammaisten tukiliitto ry:ltä. Kesällä laadittiin myös kutsu (LIITE 2) keskustelupiiriin osallistuville ja kutsu toimitettiin opinnäytetyön tilaajalle. Opinnäytetyön tilaaja postitti kutsut 12 osallistujalle, jossa oli huomioitu se, että kaikki kutsutut eivät todennäköisesti osallistu keskustelupiiriin. Kesän aikana laadittiin alustava runko keskustelupiiriin teemoista ja aloitettiin yksittäisten keskustelupiirikertojen suunnittelu. Rungosta haluttiin saada jo tässä vaiheessa alustava käsitys, jotta suunnittelutyö voisi alkaa. Runko laadittiin kuitenkin tarkoituksella väljäksi, jotta keskustelupiiriin osallistujien toiveet ja odotukset voitiin ottaa paremmin huomioon. Tässä vaiheessa osallistujiin ei ollut oltu vielä yhteydessä, joten toiveet ja odotukset eivät olleet vielä tiedossa.

Runkoa ja kertoja suunniteltaessa päädyttiin siihen, että keskustelupiiri kokoontuu kuusi kertaa kahdeksan kerran sijaan. Yhteisissä keskusteluissa opinnäytetyön tilaajan ja ohjaavan opettajan kanssa esittämäämme keskustelupiirirunkoon tuli muutoksia koskien joidenkin käsiteltävien teemojen ajankohtaa. Keskustelupiiriin teemoiksi valikoitui tutustuminen ja ryhmäytyminen sekä keskustelupiiriin kohdistuvien toiveiden ja odotusten kartoittaminen, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus, ihmissuhteet käsittäen työpaikan, ystävyys, seurustelun ja seksuaalisuuden, mediakasvatus sekä viimeiseksi pikkujoulu.

Syksyllä 2012 keskustelupiiriin yksittäisten kertojen suunnittelua ja valmistelua jatkettiin muun muassa hankkimalla materiaaleja ensimmäistä kertaa varten. Keskustelupiiriin mahdollisia riskejä pohdittiin myös. Riskeiksi listattiin mahdollisuudet siihen, että osallistujia ei ole tai heitä on kovin suuri määrä, osallistujat eivät innostu yhteistoiminnasta tai osallistujien innostus on niin suurta, että se vaikeuttaa ti-

lanteen hallintaa. Riski oli myös se, kuinka saada ryhmäytyminen hyvin käyntiin ja hyvä ilmapiiri ryhmään. Näihin varauduttiin valitsemalla mahdollisuuksien mukaan sellaista toimintaa, jonka voi toteuttaa monen kokoisen ryhmän kanssa, olemalla itse innostunut ja positiivinen ja tarvittaessa riittävän jämäkkä. Mikäli harjoituksiin menee kovin paljon suunniteltua vähemmän aikaa, viritetään keskustelua ryhmän kesken.

Syksyllä ennen ensimmäistä keskustelupiiriin kokoontumiskertaa tarkistettiin keskustelupiiriin tarkat kokoontumispäivämäärät, jotta ne sopivat myös Tarhin toimintakeskukselle. Tarkkojen päivämäärien ollessa selvillä laadittiin keskustelupiiriläisille muistilaput kokoontumispäivistä ja – kellonajoista, jotka jaettaisiin osallistujille ensimmäisellä kerralla. Tässä vaiheessa saatiin jo viestiä, että keskustelupiiriin on innokkaita tulijoita.

6.2 Ensimmäinen keskustelupiiriin kokoontuminen

Suunniteltaessa ensimmäistä keskustelupiirikertaa ajatuksena oli, että ensimmäisen kokoontumisen tavoitteena on osallistujien ja ohjaajien tutustuminen toisiinsa, ryhmäytymisen alkaminen, hyvän ilmapiirin luominen ryhmään sekä osallistujien toiveiden ja odotusten kartoittaminen. Kaikki keskustelupiirikerrat suunniteltiin ohjelmallisesti ja aikataulullisesti tarkkaan joustavuus kuitenkin huomioiden, niin myös ensimmäinen kerta. Ensimmäiselle kerralle varasuunnitelmana oli hedelmä-salaattileikki, jolla olisi voitu täydentää kerran ohjelmaa, mikäli aikaa jää.

Ajatuksena oli, että ryhmän tutustuminen alkaisi leikin avulla, sillä leikki poistaa jännitystä ja tekee näin tilanteesta miellyttävämmän (Kaukkila & Lehtonen 2007, 54). Tutustumisen avuksi valittiin esine kiertää – leikki, jossa osallistujat leikin myötä esittelevät itsensä ryhmälle. Tämä leikki valittiin siksi, että siihen kuuluu myös musiikkia, jonka ajateltiin vapauttavan tunnelmaa.

Toiseksi harjoitukseksi valittiin lattiakuva-menetelmällä toteutettava oma talo – harjoitus. Idea tähän saatiin sosiaalipedagogiikan kurssilta. Lattiakuvamenetelmä on peräisin Saksasta 1970-luvulta. Se on kehitetty alun perin uskontopedagogiselta pohjalta tukemaan katolisten päiväkotien lapsille tarjoamaa uskonnollista kasvatusta. Lattiakuvamenetelmän avulla ihminen voi ilmaista itseään sanallisesti, ke-

hollisesti ja kuvallisesti ja saada kokemuksen yhdessä tekemisestä ja olemisesta. Lattiakuvamenetelmän avulla jokainen siihen osallistuva ryhmän jäsen pääsee osallistumaan ja olemaan osa kokonaisuutta. Lattiakuvamenetelmä mahdollistaa ja edistää ihmisen kasvua omaksi itsekseen. Materiaaleina lattiakuvamenetelmässä voidaan käyttää esimerkiksi erilaisia kankaita ja huiveja, esineitä, luonnon materiaaleja jne. Tarkoituksena on kuvata jotain tiettyä asiaa tai teemaa näiden esineiden avulla, jolloin ne toimivat symboleina, esimerkiksi sydän symboloi rakkautta ja välittämistä. (Seurakuntaopisto 2013.)

Oma talo - harjoituksessa tarkoituksena on, että jokainen osallistuja kokoaa kankaasta ja erilaisista esineistä oman talonsa, jonka on tarkoitus symboloida jokaisen omaa kotia, itseä ja elämää. Esineet, joita taloon asetellaan, valitaan niin, että ne kuvastavat jotain, mikä on osallistujalle tärkeää ja merkityksellistä. Harjoituksessa on olennaista, että tilanne on rauhallinen ja arvostava. Kun talot ovat valmiit, ne yhdistetään erilaisilla nauhoilla ja esitellään muulle ryhmälle, mikäli osallistuja haluaa. Tässäkin korostuu vapaaehtoisuus. Lopuksi ringin keskelle asetetaan vielä yksi talo kuvastamaan yhteistä keskustelupiiriämme. Tähän keskustelupiiritaloon johtaa jokaisesta talosta nauhapolku ja siihen taloon jokainen osallistuja saa viedä jonkin esineen omasta talostaan. Tämän jälkeen yhdessä keskustellaan, mitä olemme halunneet tuoda keskustelupiiriimme ja millainen keskustelupiiri meille voisi muodostua.

Oma talo-harjoitusta suunniteltaessa keskustelupiirissä toteutettavaksi, huomioon otettiin myös sen symbolista ajattelua vaativa puoli. Tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että harjoitus sopii myös kehitysvammaisille henkilöille, sillä sitä on käytetty myös esimerkiksi lasten kanssa. Lisäksi oma talo- harjoituksessa on myös konkreettista käsillä tekemistä, ei pelkkää symbolista ajattelua.

Ensimmäisen kerran lopuksi suunniteltiin loppurinki, jossa Nallekorttien avulla jokainen osallistuja saa kertoa, millä mielellä saapui keskustelupiiriin ja mikä mieli on ensimmäisen kerran jälkeen. Tässä vaiheessa osallistujilla olisi myös mahdollisuus tuoda esiin toiveitaan ja odotuksiaan keskustelupiiriin liittyen. Nallekortit ovat Pesäpuu ry:n kehittämä 50 erilaisen kortin sarja, jossa kuvataan nalleja eri tunnetiloissa. Kortit toimivat keskustelun tukena avaten vuoropuhelua, auttaen ongelmien ja muutosten käsittelyssä sekä edistäen osallistujien itsetuntemusta. Korteja voi

käyttää monenlaisissa ryhmissä lapsista vanhuksiin. Korttien avulla on helpompi keskustella ja ilmaista erilaisia tunteita. (Välivaara 2013.)

Suunniteltiin, että loppurinki toteutetaan joka kerran lopussa, jotta kerroille olisi selkeä päätös. Loppuringissä ohjaajat myös kertovat seuraavan kerran teeman, kiittävät osallistumisesta ja motivoivat seuraavaan kertaan.

Ensimmäisellä keskustelupiirikerralla mukana oli kuusi osallistujaa, me ohjaajat sekä opinnäytetyön tilaaja. Keskustelupiirin alussa tarjottiin kahvi ja juteltiin niitä näitä tunnelman rentouttamiseksi. Kahvin jälkeen ohjaajat esittelivät itsensä ja toivottivat osallistujat tervetulleiksi keskustelupiiriin. Ohjaajat kertoivat, mistä keskustelupiirissä on kyse ja mitä tällä kerralla tullaan tekemään.

Ensimmäisenä oli suunnitelmien mukaan esine kiertää – leikki, joka vapautti tunnelmaa odotetusti. Kaikki osallistuivat leikkiin ainakin jollakin tavalla ja leikin vapaaehtoisuutta korostettiin ohjauksessa. Lattiakuvaharjoituksessa tunnelma oli lähes harras ja siitä kiinnostuivat kaikki. Luonnollisesti myös ohjaajat rakensivat oman ”talonsa”. Harjoituksessa sai käyttää omaa luovuuttaan ja oli mahdollisuus esitellä oma työ muulle ryhmälle. Harjoitus loi vuorovaikutusta ryhmässä.

Nallekortit toimivat hyvin loppukeskustelun innoittajina. Ensimmäisen kerran palautte oli positiivista ja myös jännitystä kerrottiin koetun. Lähes jokainen aikoi osallistua myös seuraavaan keskustelupiirikokoontumiseen. Osallistujat toivoivat keskustelupiiriltä nimensä mukaisesti yhdessä keskustelua esimerkiksi ystävyyydestä. Keskustelupiiriläiset toivat esille myös toiveita konkreettisesta yhdessä tekemisestä, kuten leipomisesta, ulkoilusta ja lemmikkieläinten tuomisesta keskustelupiiriin. Myös levyraatia toivottiin. Keskustelupiiriläisten toiveena oli, että keskustelupiirissä ei askarreltaisi ainakaan kovin paljon.

Loppuringissä ohjaajat esittelivät tekemänsä rungon mahdollisista käsiteltävistä teemoista. Runko kelpasi kaikille osallistujille, joskin seurustelu- ja seksuaalisuusteemat aiheuttivat joissakin osallistujissa lievää hämmennystä. Tällöin ohjaajat korostivat, että aihetta käsitellään yleisellä tasolla, eikä kenenkään tarvitse kertoa itsestään tähän teemaan liittyen.

Arvioitaessa ensimmäistä kokoontumiskertaa voidaan todeta sen sujuneen ohjaajien näkökulmasta odotetusti ja hyvin. Ryhmässä oli sopiva määrä osallistujia ja

ryhmytyminen lähti sujuvasti käyntiin. Tätä edesauttoi se, että suurin osa osallistujista tunsivat toisensa jo etukäteen. Ohjaajat huomasivat ryhmässä tapahtuvan muotoutumista, jolloin ryhmän jäsenet toimivat varovaisesti ja etäisesti toisiinsa nähden ja tarkkailevat muita ryhmän jäseniä. Tällöin jokainen ryhmän jäsen etsii paikkaansa ryhmässä ja rooliaan siinä. Ryhmän alussa on tärkeää, että ryhmän tehtävät ovat selvillä ja tämä näkyi keskustelupiiriläisissä kiinnostuksena keskustelupiiriin ja ohjaajilta kyselynä ja tukeutumisena heihin. Muotoutumisvaiheeseen kuuluu, että ryhmäläiset ovat riippuvaisia ohjaajasta ja hakevat hänestä tukea. (Kaukkila & Lehtonen 2009, 24.)

Ensimmäisen kerran kokemuksen perusteella päädyttiin siihen, että kahvitusta ei järjestetä jatkossa, sillä se vie melko paljon aikaa. Työnjako ohjaajien kesken oli onnistunut ja yhteistyö sujui hyvin. Haasteeksi huomattiin osallistujien kehitysvammaisuuden eri asteet, joka tulee huomioida seuraavia kertoja suunniteltaessa siten, että keskustelupiiriin anti olisi jokaiselle osallistujalle mahdollisimman hyvä ja laadukas. Se kuinka saada hiljaisemmatkin osallistujat mukaan keskusteluihin, on haasteemme seuraaville kerroille.

6.3 Toinen keskustelupiirin kokoontuminen

Toisen keskustelupiirikerran aiheeksi oli sovittu oikeudet yhteiskunnassa. **Kokoontumiskerran suunnittelua** jatkettiin heti ensimmäisen kokoontumisen jälkeen syventymällä YK:n vammaisia henkilöitä koskevaan yleissopimukseen. YK:n vammaisia henkilöitä koskeva yleissopimus sekä sen valinnainen pöytäkirja on hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 13.12.2006. Kansainvälisesti kyseinen yleissopimus astui voimaan 3.5.2008. Suomi allekirjoitti yleissopimuksen ja sen yksilövalitukset mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan maaliskuussa 2007. Yleissopimus ei ole kuitenkaan vielä Suomea sitova, sillä sitä ei ole toistaiseksi kansallisesti ratifioitu. Yleissopimusta valvoo YK:n yhteydessä oleva vammaisten oikeuksien komitea (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD). Komitea valvoo vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista maailmassa ja ottaa vastaan yksilövalituksia maista, jotka ovat ratifioineet yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan. (Suomen YK-liitto 2013.)

YK:n vammaisia henkilöitä koskeva yleissopimus erittelee jo olemassa olevien ihmisoikeussopimuksien määrittelemien oikeuksien täytäntöönpanokeinoja huomioiden vammaiset henkilöt. Yleissopimuksen kantavina periaatteina ovat syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteet ja sillä tavoitellaan yleistä asenne-
muutosta, joka ehkäisee ennakkoluuloja vammaisuutta kohtaan sekä lisää tietoisuutta vammaisuudesta. Tavoitteena on saada vammaisuus ja vammaiset henkilöt nähtäväksi positiivisena osana yhteiskuntaa ja sen monimuotoisuutta. (Suomen YK-liitto 2013.)

Yleissopimuksessa esille tulevat sekä KP-oikeudet että TSS-oikeudet. KP-oikeuksilla tarkoitetaan kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia. TSS-oikeudet ovat taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Yleissopimus korostaa näiden oikeuksien ihmisoikeudellisuutta, kun ne aiemmin on mielletty enemmänkin sosiaalipoliittisina oikeuksina, joihin on liitetty myös ajatusta niiden harkinnanvaraisuudesta. (Suomen YK-liitto 2013.)

Keskustelupiirin toisella kokoontumiskerralla ajatuksena oli käyttää YK:n vammaisia henkilöitä koskevan yleissopimuksen Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2007 julkaisemaa selkokielistä versiota oikeuksien yhteisessä käsittelyssä ja keskustelussa. Yleissopimuksen selkokielisessä versiossa on tiivistettynä yleissopimuksen tärkeimmät asiat. Toista kokoontumiskertaa valmistellessa koottiin yleissopimuksen selkokielisen version pohjalta selkokuvasarja, jota käytettäisiin havainnollistamaan paikoin vaikeastikin ymmärrettävää asiaa ja tukemassa yhteistä keskustelua. Kuvat valmistettiin siten, että yleissopimuksen selkokielisessä versiossa esille nostetut asiakokonaisuudet tulivat niistä ilmi. Kuvien nimiksi valittiin yhdenvertaisuus yhteiskunnassa, oikeus elämään ja suojeluun, yhdenvertaisuus lain edessä, väkivalta on kiellettyä, oikeus kansalaisuuteen, oikeus itsenäiseen elämään, sananvapaus ja yksityisyys, oikeus perustaa perhe, oikeus koulutukseen, oikeus terveyspalveluihin, oikeus työhön ja sosiaaliturvaan, oikeus osallistua poliittiseen toimintaan, osallistuminen vapaa-ajan viettoon sekä kansainvälinen yhteistyö.

Yleissopimuksen käsittelemisen lisäksi toiselle keskustelupiirikerralle suunniteltiin unelmakartan koostaminen siten, että jokainen tekee oman unelmakarttansa, josta voidaan käyttää myös ilmaisua aarrekartta. Aarrekarttatyöskentelyssä mielen toi-

minnot etenevät vaiheittain, jolloin ihminen ensin tiedostaa unelmansa ja oivaltaa niiden myönteisen vaikutuksen elämäänsä niiden toteutuessa. Aarrekarttatyöskentelyssä korostuu myönteinen ja luottavainen suhtautuminen omiin unelmiin ja oman mielen kykyyn ohjata elämää hyvään suuntaan. (Harju 2000, 75.) Toisen keskustelupiirikerran tavoitteiksi asetettiin jokaisen osallistujan omien oikeuksien parempi tiedostaminen, omien unelmien ja toiveiden tiedostaminen sekä rohkaistuminen niiden tavoitteluun. Tavoitteiden toteutumiseen pyrittiin edellä esitellyn suunnitelman avulla.

Toiselle kerralle keskustelupiiriin tuli yksi osallistuja lisää, joka oli jo ennestään ryhmälle tuttu. Alkuesittelyiden jälkeen aloitettiin unelmakarttojen työstäminen. Harjoitus koettiin innostavaksi. Ohjaajien roolissa korostui kuitenkin aluksi rohkaiseminen työn aloittamiseen ja itsensä näköisen työn tekemiseen. Ohjaajia tarvittiin myös esimerkiksi saksien käytössä avustamiseen. Unelmakarttoja ei esitelty koko ryhmälle, mutta niistä keskusteltiin työn lomassa. Valmiista unelmakartoista näkyi tekijöidensä unelmat ja kiinnostuksen kohteet. Myös ohjaajat kokosivat omat unelmakarttansa ja olivat ikään kuin mallina tekemässä työtä. Unelmakarttatyöskentelyyn oli varattu puolet keskustelupiirikerran ajasta eli 45 minuuttia, joka oli riittävä aika.

YK:n vammaisia henkilöitä koskevan yleissopimuksen pohjalta käytävää keskustelua varten pöydälle aseteltiin valmistamamme selkokuvat, joista osallistujat saivat valita mieleisensä. Näin ollen ihan kaikkia aiheita ei käyty keskustelussa läpi ja valituiksi tulivat itsenäinen asuminen, oikeus perustaa perhe, oikeus terveyspalveluihin, oikeus työhön ja sosiaaliturvaan, yhdenvertaisuus lain edessä, oikeus elämään ja suojeluun sekä väkivalta on kiellettyä.

Aiheista virisi vireä keskustelu. Joistakin aiheista olisi riittänyt keskusteltavaa enemmänkin, mutta harjoitukselle varattu aika asetti rajoituksia. Kaikki pääsivät kuitenkin kertomaan oman ajatuksensa aiheisiin liittyen. Aiheista kiinnostavimmiksi nousivat perhe, koti, asuminen, työ, väkivalta ja oikeus suojeluun. Keskustelussa osallistujat toivat esille tunnettaan siitä, että heidän itsemääräämisoikeutensa on rajoitettua sekä siitä, että heitä syrjitään. Tämä tuli esille muuan muassa lapsen hankkimiseen sekä työnsaamiseen liittyvässä keskustelussa. Osa osallistujista koki, että joku muu taho määrittelee sen, millaisia päätöksiä he saavat tehdä per-

heen perustamista ja lapsen hankkimista koskevista asioista. Työn saaminen koettiin hyvin haastavaksi ja osallistujat kokivat olevansa tässä asiassa eriarvoisessa asemassa ei-vammaisten henkilöiden kanssa.

Keskustelupiirin lopuksi osallistujilla oli mahdollisuus antaa ohjaajille palautetta kerrasta. Tässä olivat apuna ns. hymynaama-kortit, joista jokainen sai valita parhaiten kertaa kuvaavan ilmeen. Palautteen mukaan kerta oli onnistunut ja ajatusten vaihto koettu mukavaksi.

Arvioitaessa toista kokoontumiskertaa, voitiin todeta, että ohjaajien näkökulmasta kerta oli onnistunut. Tosin YK:n yleissopimuksen laajuuden vuoksi sen käsittelemiseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Ohjaajille jäi tunne, että aihetta ei voitu käsitellä niin hyvin kuin olisi haluttu. Toisaalta ei voida olettaakaan, että niinkin laaja kokonaisuus kuin kyseinen yleissopimus, voitaisiin käydä hyvin perusteellisesti läpi yhdellä keskustelupiirikerralla.

Edelleen haasteeksi nousi jokaisen osallistujan aktivoiminen keskusteluun tasapuolisesti. Toisaalta tässä asiassa näkyy myös jokaisen oma persoonallisuus; toiset ovat puheliaampia kuin toiset. Haasteena oli myös aiheen abstraktius ja se, kuinka puhua oikeuksista niin, että se on helposti ymmärrettävää ja selkeää. Tähän valmistamamme kuvasarja oli erinomainen apu tuoden oikeudet konkreettisempaan esille.

Keskustelupiirikerralle asetetut tavoitteet toteutuivat, sillä yhteisestä keskustelusta pystyi havaitsemaan ymmärryksen oikeuksista sekä niiden merkityksestä ja ilmenemisestä. Omia unelmia ja toiveita rohjettiin ilmaista sekä unelmakarttatyöskentelyn että oikeuksista keskustelemisen aikana.

6.4 Kolmas keskustelupiirin kokoontuminen

Kolmannen keskustelupiirikerran teemana olivat ihmissuhteet työpaikalla sekä ystävyys. Keskustelupiirikertaa **suunnitellessa** ja valmistellessa tilattiin Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:ltä liiton julkaisema Ihmisiä työssään – dvd. Dvd:llä on kuvattuna 14 eri erityisryhmien ammattia, toimintaa ja työtä. Tämän ajateltiin olevan hyvä keskustelunviritäjä työhön liittyen. Keskustelua oli tukemassa Työni ja

minä – peli, jonka kysymyskorttien avulla suunniteltiin vielä syvennettävän työhön liittyvää keskustelua. Näiden lisäksi keskustelumateriaalia hankittiin myös Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Napin verkkosivuilta.

Ystävyysteemaa suunniteltiin alustettavan ystävyysaiheisella musiikkikappaleella. Laulu toimisi hyvänä katkaisijana työstä käytävälle keskustelulle ja orientoisi ystävyysaiheeseen. Ystävyydestä haettiin keskustelumateriaalia Kehitysvamma-alan verkkopalvelun verkkosivuilta, jonka pohjalta koottiin kysymyssarja keskustelun tukemiseksi. Kysymyssarjan kysymykset olivat mitä ystävyys on, mikä ystävyydessä on tärkeää, mitä eroa on ystävällä ja kaverilla, mistä ystäviä voi saada, haittaako, jos ystävät ovat keskenään erilaisia, mitä ystävät voivat tehdä yhdessä, miten ystävyyttä hoidetaan ja miten erimielisyydet sovitaan, voivatko mies ja nainen olla vain ystäviä sekä onko ystäväystyminen helppoa tai vaikeaa.

Ystävyykeskustelu päätetään toiseen ystävyysaiheiseen musiikkikappaleeseen. Keskustelupiirin lopuksi toteutetaan jälleen loppurinki, jossa palautteen annon apuna käytetään Nallekortteja.

Tavoitteeksi asetettiin, että osallistujien ymmärrys työn merkityksestä yksilölle, ymmärrys perusvelvollisuuksista ja – oikeuksista työpaikalla sekä ystävyyden ja ystävyyssuhteiden merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille lisääntyvät ja täydentyvät.

Kolmannella keskustelupiirin kokoontumiskerralla oli kuusi osallistujaa. Ihmisiä työssään – dvd osoittautui kiinnostavaksi ja se herätti vilkasta keskustelua osallistujissa. Keskustelussa jaettiin työhön ja työpaikalla olemiseen liittyviä kokemuksia. Keskustelun aiheena oli erityisesti käyttäytyminen työpaikalla. Keskustelua jatkettiin Työni ja minä – pelin kysymyskorttien avulla. Keskustelua nousi muun muassa siitä, millainen on hyvä työkaveri, kuka on työpaikalla lähiesimies ja mitä vaitiolovelvollisuus merkitsee. Osa kysymyksistä koettiin vaikeiksi ja abstrakteiksi.

Kehitysvammaisten työllistyminen voi edetä ja toteutua useammanlaisella tavalla. Työ- ja päivätoimintaa järjestetään työ- ja toimintakeskuksissa sekä avotyötoimintana tavallisilla työpaikoilla. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2013. 1.) Työtoiminnan tavoitteena on ylläpitää asiakkaan toimintakykyä ja kuntouttaa kokonaisvaltaisesti, jotta itsenäinen elämä yhteiskunnassa toteutuisi mahdollisimman hyvin. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013.3.) Avotyötoiminnan tarkoituksena on lisäksi

edes auttaa henkilön tuettua työllistymistä (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2013. 2.). Työtoimintaa järjestetään sosiaalihuoltolain nojalla. Lain mukaan työtoiminnan tarkoituksena on vammaisen henkilön toimintakyvyn ylläpitäminen ja sen edistäminen. Työtoimintaan osallistuva henkilö ei ole työsuhteessa toiminnan järjestäjään. (Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710) Sen sijaan työtoiminnassa olevat henkilöt osallistuvat toimintaan huoltosuhteessa. Työ- ja päivätoiminnan järjestämisvastuu on kunnalla tai kuntayhtymällä. Työ- ja päivätoimintaan osallistuville henkilöille voidaan maksaa työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi verotonta työosuusrahaa. (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2013. 2.)

Päivätoiminnasta ja sen järjestämisestä on säädetty vammaispalvelulaissa. Päivätoiminta on tarkoitettu eniten tukea tarvitseville vammaisille henkilöille ja sen tarkoituksena on tarjota itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.)

Tuetulla työllä tarkoitetaan työsuhteista työtä, jota tehdään tavallisella työpaikalla ja siitä maksetaan verollista palkkaa. Työn tekemiseen työntekijä saa tarvitsemansa perehdytyksen, tuen ja ohjauksen työvalmentajalta. Tuettu työllistyminen tarjoaa kehitysvammaisille henkilöille uudenlaisen mahdollisuuden työllistyä heille itselleen mielekkäällä tavalla ja se antaa kokemuksen kuulumisesta työyhteisöön. Tuettu työllistyminen vaatii onnistuakseen yhteistyötä työntekijän, hänen huoltajansa, työvalmentajan, työvoimatoimiston sekä työpaikan välillä. (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2013. 3; Kaski ym. 2012, 319.)

Työssä käynti on lievemmin vammaisille henkilöille merkittävä elämänsisällön tuoja. Päivätoiminnassa toteutettavat vapaa-ajan ja kodin hoidon toiminnot tuovat sisältöä ja virikkeitä vammaisen henkilön elämään. Työ- ja päivätoiminnan järjestämisessä otetaan huomioon jokaisen asiakkaan henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet siten, että hänellä on mahdollisuus toteuttaa jo hallitsemiaan taitoja ja kehittää niitä, mikä on jokaisen ihmisen tarve. Työtoiminnassa kehitetään taitoja sekä työelämässä tarvittavia sosiaalisia valmiuksia. Lisäksi ylläpidetään yleistä sosiaalista toimintakykyä. (Kaski ym. 2012, 205, 207, 318.)

Kolmannella keskustelupiirillä kokoontumiskerralla oli havaittavissa ryhmäytymisen edistymistä. Keskustelusta tuli oma-aloitteisempaa ja rennompaa. Tällaista ryh-

män prosessin vaihetta voidaan kuvata kuherteluksi, jolloin ryhmäläisten alkukankeus ja varovaisuus väistyvät ja he ovat kiinnostuneita toisistaan. Tässä vaiheessa ryhmässä ei yleensä esiinny ristiriitoja ja me-henki on korostunut. Kuherteluvaiheessa ryhmässä voi alkaa muodostua epävirallisia alaryhmiä. Tämä näkyi myös keskustelupiirissä hienoisena pienempiin alaryhmiin jakautumisena. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 25.)

Ystävyysteeman käsittely aloitettiin suunnitellusti musiikkikappaleen kuuntelulla ja ohjaajien kokoamien apukysymysten avulla. Keskustelussa nousi esille erityisesti luottamuksen merkitys ystävyydessä. Keskustelu sujui melko aktiivisesti, mutta edelleen ohjaajajohtoisesti. Ohjaajien rooli korostui keskustelun pitämisessä aiheessa.

Ihmissuhteet ovat sosiaalisia suhteita ja näillä suhteilla on tärkeä merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Hyvät ihmissuhteet tarjoavat yksilölle apua, tukea ja vastavuoroista kiintymystä. Kehitysvammaisten henkilöiden ihmissuhteiden muodostuminen ja säilyminen voi olla haasteellista kehitysvammaisuuden tuomien rajoitusten vuoksi. Kehitysvammaisilla henkilöillä ei välttämättä ole mahdollisuuksia esimerkiksi valita kenen kanssa asuvat ja mitä harrastavat. Myös itsenäisen liikkumisen vaikeudet asettavat omat haasteensa. Kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevatkin ihmissuhteidensa muodostamiseen ja ylläpitämiseen tukea, jota voi tarjota esimerkiksi henkilökohtainen apu. Henkilökohtaista apua tarjotaan vammaispalvelulain nojalla. (Paalanen, Paananen & Pasanen 2007; Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2010. 1; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380)

Ystävyyssuhteiden muodostumisessa tarvitaan sosiaalisia taitoja sekä ominaisuuksia. Ihmissuhteiden syntymisessä tarvitaan molemminpuolista motivaatiota tutustua ja viettää aikaa yhdessä. Yksilöltä vaaditaan myös itseluottamusta, joka kasvaessaan hyvien ihmissuhdekokemusten myötä mahdollistaa myös uusien ihmissuhteiden syntymisen. Ihmissuhteiden muodostumisessa ja niiden säilyttämisessä tarvitaan myös riittäviä ihmissuhdetaitoja, jolloin yksilö kykenee kommunikoimaan, tulkitsemaan toisten sekä sanallista että sanatonta viestintää sekä käyttäytymään sovinnaisesti. Jotta sosiaaliset taidot pääsisivät kehittymään, täytyy yksilön saada niistä malli sekä mahdollisuus käyttää sosiaalisia taitojaan ja saada

niistä palautetta taitojen kehittymiseksi. Sosiaalisten taitojen oppiminen voi olla kehitysvammaisilla henkilöillä hitaampaa kuin muilla, joten he tarvitsevat sosiaalisten taitojen käyttämismahdollisuuksien lisäksi myös ohjausta toiset huomioon otta-
vaan sekä sopivaan käytökseen. Sosiaalisia taitoja sekä ihmissuhteiden luomista voi harjoitella esimerkiksi erilaisissa ryhmissä ja tuttavuuksien kesken. Mahdollisuus yhteiseen aikaan ja toimintaan sekä ajatusten jakamiseen voivat kehittää jo syntyneet tuttavuudet syvemmiksi ystävyyssuhteiksi. Tämän vuoksi on tärkeää, että myös kehitysvammaisilla on mahdollisuus luoda kattava tuttavaverkosto, johon kuuluu myös ei-kehitysvammaisia henkilöitä. Usein kuitenkin kehitysvammaisten henkilöiden tuttavuussuhteet koostuvat asuntoloiden, toimintakeskusten ja kehitysvammaisille suunnattujen harrastusten myötä syntyneistä kontakteista. (Paa-
lanen ym. 2007.)

Loppuringissä osallistujilla oli mahdollisuus antaa palautetta ja kertoa ajatuksiaan keskustelupiirikerrasta Nallekorttien avulla. Edelleen palaute oli myönteistä. Ohjaajat kertoivat seuraavan kerran aiheena olevan rakkauden, seurustelun ja seksuaalisuuden. Aiheen aiemmin herättämän hämmennyksen vuoksi ohjaajat korostivat aiheen yleistä käsittelyä ja motivoivat kaikkia osallistujia saapumaan keskustelupiiriin myös seuraavalla kerralla.

Arvioitaessa kolmatta keskustelupiirin kokoontumiskertaa voidaan todeta, että kyseiselle keskustelupiirikerralle asetetut tavoitteet täyttyivät kohtuullisesti. Osallistujien keskustelusta pystyi havaitsemaan oivalluksen siitä, miten erilaisia töitä myös erityisryhmille on tarjolla. Myös työpaikalla vallitsevat työntekijää koskevat oikeudet ja velvollisuudet nousivat keskustelussa esiin ja niiden ilmenemistä pohdittiin käytännön tasolla. Ystävyydestä käytiin keskustelua melko yleisellä tasolla, mikä johtui aiheen laajuudesta ja luonteesta. Ystävyyssuhteiden merkitys yksilön hyvinvoinnille kuitenkin tiedostettiin.

Ohjaajien velvollisuus hyvään ajankäytön suunnitteluun korostui esimerkiksi siinä, että teknisten laitteiden toimivuus ja käyttö tulee aina varmistaa ennen ryhmän kokoontumista. Tämä otettiin huomioon saapumalla paikalle hyvissä ajoin ja pyytämällä toimintakeskuksen henkilökunnalta apua laitteiden käytössä.

6.5 Neljäs keskustelupiirin kokoontuminen

Neljännän keskustelupiirikerran teemana olivat rakkaus, seurustelu ja seksuaalisuus. Kertaa **suunnitellessa** sitä varten tilattiin ja hankittiin materiaalia muun muassa Kehitysvammaliiton Oppimateriaalikeskus Opikesta. Tarkoituksena oli käsitellä ihastumista ja rakastumista, seurustelua, seksiä yksin ja yhdessä, turvallisuutta ja terveyttä sekä tulevaisuuden suunnitelmia seksuaalisuuteen ja sen toteuttamiseen liittyen. Teemoja käsiteltiin selkokielellisten lyhyiden, kuvin varustettujen tarinoiden avulla, jotka on julkaistu Opiken oppimateriaalikirjassa Haaveita ja haluja. Tarinoiden pohjalta kirjassa oli valmiita kysymyksiä aiheisiin liittyvää keskustelua virittämään, joiden lisäksi teimme myös omia kysymyksiä.

Kerran lopuksi suunniteltiin jälleen pidettäväksi loppurinki, jossa jokaisella osallistujalla on mahdollisuus kertoa omia ajatuksiaan teemaan ja kokoontumiskertaan liittyen.

Tämän keskustelupiirikerran tavoitteiksi asetettiin seksuaalisuuden ymmärtäminen luonnollisena osana ihmistä ja elämää, seurustelu- ja seksuaalisuhteen erityislaatuisuus verrattuna muihin ihmissuhteisiin sekä perustiedon omaksuminen seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Näitä asioita ovat muun muassa seksuaaliset tunteet ja niiden tunnistaminen, seurustelusuhde ihmissuhteenä, seksuaalisuuden toteuttamisen muodot ja niihin liittyvä vastuu sekä seksuaalisuuden varjopuolet, kuten hyväksikäyttö.

Ihminen on seksuaalinen olento ja seksuaalisuus liittyy hyvin olennaisesti ihmiseen koko elämän ajan. Seksuaalisuuteen kuuluu seksuaalinen kehitys, biologinen sukupuoli, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti siihen kuuluvine rooleineen, seksuaalinen suuntautuminen, eroottinen mielenkiinto ja nautinto, intiimiys sekä suvun jatkaminen. Seksuaalisuus voidaan kokea ja sitä voidaan ilmaista monella tavalla, kuten ajatuksin, haluin, asentein, arvoin ja käyttäytymisenä sekä parisuhteissa että muissakin ihmissuhteissa. Kaikkia näitä ulottuvuuksia ei kuitenkaan aina koeta ja ilmaista. (Palonen-Munnukka 2011, 11.)

Ihmisellä on tarve löytää itselleen kumppani, jonka kanssa läheisyyden ja liittymisen tunne mahdollistuu. Kehitysvammaisuus ei poista tätä ihmisen perustarvetta. Kehitysvammaiset henkilöt kokevat samat normaalit fyysiset seksuaalisen kehityk-

sen vaiheet, mutta kehityksessä saattaa ilmetä viiveitä ajallisesti tai kehitys voi jäädä ikätasoa varhaisemmalle tasolle. Kehitysvammaisuuden aste vaikuttaa seksuaalisuuden toteuttamiseen. Vaikeammin kehitysvammaisille henkilöille riittää usein toisen ihmisen läheisyys ilman näkyvää seksuaalista kanssakäymistä, kun taas lievemmin kehitysvammaiset henkilöt usein löytävät itselleen kumppanin, jonka kanssa seksuaalisten tarpeiden tyydyttyminen mahdollistuu. (Kaski ym. 2012, 211–212.)

Kehitysvammaisten henkilöiden seksuaalisuuden toteuttamisessa ei voida toimia vain toisen osapuolen ehdoilla. Kehitysvammaisten henkilöiden seksuaalisuuden ilmenemisessä voi muodostua haasteeksi, kuinka kehitysvammainen henkilö voi toteuttaa seksuaalisuuttaan yleisesti hyväksyttävällä tavalla. Tähän voidaan vaikuttaa ohjauksella ja elämän sisältöä rikastuttamalla. (Kaski ym. 2012, 211-212.)

Kehitysvammaisten henkilöiden seksuaalikasvatuksessa tulee kunnioittaa kehitysvammaisen henkilön yksilöllisyyttä ja persoonallisuutta. (Palonen-Munnukka 2011, 16.) Seksuaalikasvatuksen tulisi tarjota tietoa omien tunteiden tunnistamisesta, parisuhteesta ja seksuaalisuudesta sekä seksuaalisten tunteiden osoittamisen edellytyksistä. Seksuaalikasvatus tulisi nähdä luonnollisena itsenäiseen elämään tähtäävänä ohjauksena. Kehitysvammaisille henkilöille ei aseteta tiukempia normeja seksuaalisuuden osalta kuin muillekaan ihmisille. On kuitenkin tärkeää, että kehitysvammaiset henkilöt ymmärtävät vastuunsa ja toisten ihmisten huomioon ottamisen merkityksen. (Kaski ym. 2012, 212.)

Kehitysvammaiset henkilöt ovat usein tottuneet olemaan riippuvaisia toisista ihmisistä ja he saattavat usein kokea olevansa erityisen tuen tarpeessa, jolloin kehitysvammaiselle henkilölle ei välttämättä ole muodostunut käsitystä oman kehon määräysvallasta ja sen kuulumisesta itselleen. Seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa henkilö käyttää omaa asemaansa hyväkseen ja taivuttelee tai pakottaa heikommassa asemassa tai riippuvuussuhteessa itseensä olevan henkilön sukupuoliyhdyntään tai muuhun seksuaaliseen tekoon. Kehitysvammaisilla henkilöillä, kuten kaikilla muillakin henkilöillä, on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen ja heillä on oikeus suojeluun sekä suojautumiseen seksuaaliselta hyväksikäytöltä. (Palonen-Munnukka 2011, 85; Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2010. 2; Aaltonen 2012, 45.)

Kokoontumisen aluksi ohjaajat kertoivat käsiteltävän aiheen. Aihe sai aikaan pientä hämmennystä ja naureskelua, mutta ohjaajien rauhoiteltua osallistujia ja aiheen luonnollisuuden korostamisen jälkeen ilmapiiri vapautui.

Aiheen käsittely aloitettiin tarinalla ihastumisesta, jonka pohjalta keskusteltiin ihastumisen tunteesta ja sen aiheuttamasta jännityksestä. Keskusteltiin myös kuinka ihastumisen kohdetta olisi hyvä lähestyä. Keskustelu jatkui tarinalla kaukorakkaudesta ja seurustelusta. Keskusteltiin, kuinka kertoa seurustelun aloittamisesta perheenjäsenille, mitä seurustelu tarkoittaa ja mitä seurusteluun voi kuulua. Keskustelussa nousi esille luottamuksen merkitys seurustelukumppanien välillä sekä mahdollinen mustasukkaisuus. Ohjaajat kertoivat, että seksi voi kuulua tai olla kuulumatta seurusteluun.

Varsinaisesti seksistä keskusteltiin tarinoiden avulla, joissa kerrottiin nuoren seurustelevan parin ensimmäisestä yhdynnästä. Keskusteltiin toisen ihmisen läheisyyden aiheuttamista seksuaalisista fyysisistä ja psyykkisistä tuntemuksista ja seksuaalisesta halusta. Keskusteltiin rakastelusta ja siihen mahdollisesti kuuluvasta yhdynnästä. Ohjaajat toivat esille, että seksin tulee aina olla vapaaehtoista. Myös hygieniasta ja raskauden ehkäisystä keskusteltiin. Ohjaajat kertoivat myös itsetyydytyksestä yhtenä seksuaalisuuden toteuttamisen muotona.

Tarinoita käyttäen keskusteltiin mustasukkaisuudesta; mitä mustasukkaisuus tarkoittaa, miltä eri osapuolista voi tuntua ja kuinka sitä voi välttää tai siitä voi puhua. Yhtenä keskusteluaiheena oli myös seurustelusuhteen päättäminen asiallisesti ja toista kunnioittaen sekä seurustelun päättämiseen liittyvät tunteet.

Tarinan avulla keskusteltiin myös perheen perustamisesta. Keskusteltiin kehitysvammaisten ihmisten oikeudesta perustaa perhe sekä kaikesta perheenperustamiseen liittyvästä, muun muassa vastuusta ja vauvan hoidosta. Osallistujat toivat esille halunsa saada joskus tulevaisuudessa omia lapsia, mutta toisaalta esille nousi myös se, että elämä on hyvää ja täyttää ilmankin omia lapsia.

Seksuaalista hyväksikäyttöä käsiteltiin tarinan avulla ja keskusteltiin muun muassa vieraan ihmisen mukaan lähtemisen vaaroista ja kuinka tulisi toimia, jos joutuu uhkaaviin tilanteisiin. Aiheesta virisi vilkas keskustelu.

Kerran lopuksi oli loppurinki keskustelun pohjalta heränneiden ajatusten ja tunteiden purkamiseksi ja palautteen antamiseksi. Loppuringissä ohjaajat kertoivat seuraavan kerran teeman.

Arvioitaessa kokoontumiskertaa voidaan todeta, että kerralle asetetut tavoitteet vaikuttivat täyttyneen ainakin siltä osin, että seksuaalisuuden ymmärtäminen luonnollisena osana ihmistä tuli omaksutuksi. Keskustelupiiriläiset toivat esille ajatuksiin seksuaalisen yhdessä olemisen liittymisestä kahden ihmisen väliseen intiimiin suhteeseen ja vaikutti siltä, että seksuaalisuhteen mieltäminen erityislaatuiseksi verrattuna muihin ihmissuhteisiin oli selvä. Keskustelussa ilmeni, että osallistujilla oli jo etukäteen hyvät perustiedot seksuaalisuudesta ja seksistä, mutta keskustelupiirin antina oli asioiden kertaaminen ja joiltain osin tiedon täydentyminen.

Vaikka aiheena seksuaalisuus saatetaan kokea vaikeaksi puhua ja se voi olla myös tabu, ohjaajat kokivat onnistuneensa saamaan aiheesta vapautunutta ja vilkasta keskustelua turvallisen ilmapiirin ja kannustavan asenteen avulla. Ohjaajien luonteva ja asiallinen suhtautuminen auttoi tässä.

6.6 Viides keskustelupiirin kokoontuminen

Mediakasvatuskerralle **suunniteltiin** aluksi lehtikatsaus, jossa jokainen osallistuja saa valita itselleen ohjaajien keskustelupiiriin tuomista sanomalehdistä itseään kiinnostavan uutisen, artikkelin tai muun tekstin tai kuvan. Suunniteltiin, että jokainen esittelee valitsemansa lehtikirjoituksen tai -kuvan muulle ryhmälle ja keskustelemme niistä. Tarkoituksena oli keskustella erilaisista sanomalehtityypeistä ja tekstityypeistä, kuten onko kyseessä pääkirjoitus, uutinen tai mielipidekirjoitus.

Suunniteltiin, että käsitellään myös internetin käyttöä, siihen liittyviä asioita ja sen tuomia vaaroja, kuten yksityisyyden suojaaminen, käytöstavat ja kiusaaminen. Ajatuksena oli virittää keskustelua ohjaajien ennalta laatimien kysymysten avulla. Suunniteltiin käsiteltävän myös tunnettuja sosiaalisia medioita, kuten Facebookia ja Kaveripiiriä. Kaveripiiri on Kehitysvammaliiton ja Omapolun Mediapajan yhteistyönä luotu verkkosivu. (Kehitysvammaliitto 2013.) Tarkoituksena on keskustella myös sähköpostin käytöstä.

Lopuksi suunniteltiin pidettävän keskustelupiiriläisten toivoma levyraati, johon piiriläiset itse tuovat valitsemiaan musiikkikappaleita. Levyraadın jälkeen suunniteltiin pidettäväksi loppurinki.

Tavoitteena viidennelle kerralle oli tutustuttaa osallistujat joihinkin median tuomiin mahdollisuuksiin ja lisätä osallistujien tietoa ja ymmärrystä mediaan liittyvistä vaaroista. Tavoitteena oli innostaa seuraamaan median välityksellä maailman tapahtumia sekä ohjata osallistujia medialukutaitoon ja -kriittisyyteen.

Tietotekniikan ja internetin käyttö lisäävät ja helpottavat kehitysvammaisten henkilöiden elämänhallintataitoja mahdollistamalla muun muassa asioiden hoitamisen, kuten laskujen maksun, sosiaalisten kontaktien ylläpidon sekä kommunikointia tukevien menetelmien käytön. (Invalidiliitto 2013.)

Toteutus tapahtui suunnitelmien mukaan. Osallistujat innostuivat tutkimaan sanomalehtiä ja jokainen löysi helposti itseään kiinnostavia lehtijuttuja. Jokainen esitteli mielellään valitsemansa tekstin tai kuvan ja keskustelua syntyi luonnostaan. Kaikki olivat kiinnostuneita toisten osallistujien valinnoista. Ilmapiiri oli iloinen ja vapautunut. Tilanteessa vuorovaikutus oli mielestämme erityisen avointa ja käsitti koko ryhmän. Positiivisena huomiona oli se, että joidenkin osallistujien lukutaidottomuus ei noussut millään tavalla osallistumisen esteeksi.

Internetistä keskusteltiin aluksi ohjaajajohtoisesti; ohjaajat esittivät ryhmälle aiheeseen liittyviä, herätteleviä kysymyksiä. Aiheesta nousi jonkin verran keskustelua, mutta kaikki osallistujat eivät olleet keskustelussa kovin aktiivisesti mukana, koska eivät kertomansa mukaan juuri käyttäneet internetiä. Verkkosivu Kaveripiiri herätti kiinnostusta osallistujissa, mutta verkkoyhteyden käyttäminen ei ollut kokoontumisessa mahdollista ja siitä syystä palveluun tutustuminen ihan käytännössä ei mahdollistunut.

Keskustelupiirin lopuksi pidettiin levyraati, joka mahdollisti rennon yhdessäolon ja musiikista nauttimisen.

Viimeisenä keskusteltiin siitä, mitä ajatuksia kerta herätti. Kerta koettiin hyödylliseksi. Keskusteltiin myös viimeisestä keskustelupiirikerrasta, jolloin suunnitelmana oli viettää pikkujoulua. Osallistujat suunnittelivat yhdessä ohjaajien kanssa ko-

koontumiskerran tarjoilun ja ohjelman. Päädyttiin valmistamaan yhdessä pitsailtapa joulukahveineen.

Arvioidessa kertaa todettiin, että tällä kerralla ohjaajien rooli oli keskustelun ylläpitäjänä vähäisempi kuin aiemmilla kerroilla. Tämä johtui oletettavasti ryhmän tuesta, mielenkiintoisesta aiheesta ja siitä, että ilmeisesti yhdessä lukeminen oli osallistujille tuttua jo ennestään. Tavoitteet toteutuivat ainakin siltä osin, että median mahdollisuudet ja vaarat näyttivät tiedostetun keskustelun myötä. Osallistujilla vaikutti olevan hyvät tiedot mediasta jo ennestään ja mediakriittisyyttäkin ilmeni.

6.7 Kuudes keskustelupiirin kokoontuminen

Keskustelupiirin viimeisellä kerralla **suunniteltiin** pidettäväksi pikkujoulu. Suunniteltiin valmistettavan yhdessä osallistujien suunnitelman mukaan pitsaa, salaattia, pipareita ja joulutorttuja. Suunniteltaessa kertaa otettiin huomioon osallistujien määrä ja erityisruokavaliot, joiden mukaan ohjaajat tekivät tilauksen. Ohjaajat suunnittelivat eri työvaiheet ja arvioivat, kuinka monta osallistujaa kussakin työvaiheessa tarvitaan. Ohjaajat suunnittelivat työtehtävät siten, että jokaiselle osallistujalle riittää tekemistä ja keskustelupiirille varattu aika riittää. Työtehtäviä ei kuitenkaan jaettu valmiiksi, vaan haluttiin jättää osallistujille mahdollisuus jakaa ja valita työtehtävät vasta pikkujoulussa. Ohjaajat ottivat jo suunnitteluvaiheessa huomioon myös osallistujien eritasoiset taidot toimia keittiössä ja työtehtäviä keittiössä oli haastavammasta helpompaan. Tunnelman luojaksi suunniteltiin muun muassa jouluista taustamusiikkia sekä kynttilöitä.

Ensisijaisena tavoitteena oli viettää aikaa yhdessä ja saada keskustelupiirille mukava päätös. Tavoitteena oli myös harjoitella ruuanvalmistuksessa tarvittavia taitoja ja toimia yhdessä ryhmänä ja saada yhdessä tehden aikaan ateriahetki.

Tarjoamalla yhdessä tekemisen mahdollisuuksia edistetään kehitysvammaisten henkilöiden vuorovaikutus- ja ystävyyssuhteiden syntymistä. Järjestettäessä yhteistä vapaa-ajan toimintaa on pyrittävä onnistumisen ja selviytymisen kokemuksiin. Nämä kokemukset tuottavat iloa ja uskallusta yrittää uusia asioita. Kehitysvammaisen elämänhallintaan liittyviä taitoja voidaan kehittää muun muassa ruoan-

laittoa harjoittelemalla, jolloin opetellaan eri ruoka-aineiden nimiä, mittoja ja lukumääriä. (Kaski ym. 2012, 204 – 205.)

Toteutuksessa pysyttiin suunnitelmissa. Ohjaajat saapuivat paikalle ajoissa, jolloin oli mahdollista ottaa esille tarvittavat välineet, ruokatavarat sekä valmistella työpisteet ajan säästämiseksi. Osallistujat osasivat jakaa työtehtävät ohjaajien pienellä avustuksella ja jokaiselle löytyi mieluinen ja omia taitoja vastaava tehtävä. Työtehtäviä olivat pitsataikinan tekeminen, täytteiden valmistaminen ja levittäminen, pitsojen paistaminen, salaattien valmistaminen, pipareiden leipominen valmiista taikinasta, kahvin keittäminen, ruokien ja juomien esille laittaminen, pöytien kattaminen sekä lopuksi yhdessä jälkien siivoaminen.

Ruoka valmistui ja aikataulussa pysyttiin. Ruokailuhetki oli tunnelmallinen ja rento. Syödessä keskusteltiin keskustelupiirikertojen annista ja osallistujilla oli mahdollisuus antaa palautetta suullisesti ohjaajille.

Tavoitteiden toteutumista **arvioitaessa** myönteinen yhdessä tekemisen kokemus onnistui ja keskustelupiirille saatiin selkeä päätös. Pikkujouluissa jokainen osallistuja pääsi harjoittelemaan ja toteuttamaan ruoanvalmistustaitojaan ja saatiin kokemus yhdessä toimimisesta jonkin päämäärän eteen.

Ohjaajien toiminnan tarkoituksena oli ohjata osallistujia mahdollisimman itsenäiseen työskentelyyn. Ohjaajia tarvittiin myös kannustamaan joitain osallistujia aloittamaan työskentely ja keskittymään siihen. Ohjaajat ohjasivat ja auttoivat osallistujia ruoan valmistuksessa jokaisen osallistujan tarpeen mukaan. Ohjaajien rooli kannustajina ja kehuja oli tärkeää. Kaiken kaikkiaan pikkujoulu onnistui kaikin puolin, ja ohjaajat olivat tyytyväisiä onnistuneeseen suunnitteluun ja toteutukseen.

7 TOTEUTUKSEN ARVIOINTI

Prosessina toiminnallinen opinnäytetyö oli laaja ja pitkäkestoinen. Oman oppimisen ja opitun hyödyntämisen kannalta on merkityksellistä harjoittaa itsereflektiota ja -arviointia niin koko prosessin aikana kuin myös prosessin päättyessä. Prosessin arvioinnissa täytyy huomioida prosessin eri osa-alueet.

7.1 Aikataulutus

Opinnäytetyön aloitusseminaari oli toukokuussa 2012, jolloin tavoitteena oli opinnäytetyön valmistuminen toukokuuhun 2013 mennessä. Tämä viivästyi vajaalla vuodella. Opinnäytetyön toiminnallisen osion eli keskustelupiirin suunnittelu ja toteutus pysyi aikataulussa, mutta opinnäytetyön kirjallinen osio viivästyi. Viivästys johtui ilmeisesti liian tiiviiksi suunnitellusta aikataulusta, johon emme yltäneet.

Teoriatiedon hankkiminen ja yksittäisten keskustelupiirikertojen suunnittelu pysyivät aikataulussa. Suunnitellessa ei tullut kiireen tunnetta, vaan jokainen keskustelupiirikerta suunniteltiin huolellisesti.

Yksittäisten keskustelupiirikertojen aikataulutus onnistui pääsääntöisesti hyvin. Kahdella ensimmäisellä keskustelupiirikerralla aika uhkasi loppua kesken, mutta näiden kokemusten myötä seuraaville keskustelupiirikerroille ei suunniteltu niin tiivistä ohjelmaa ja esimerkiksi kahvitus jäi pois.

Opinnäytetyön kirjallinen osuus vei enemmän aikaa kuin oli opinnäytetyötä aloittaessa arvioitu. Opiskelun ja perheen yhteensovittaminen toi haasteita työn etene-
miselle.

7.2 Riskit

Suunnitteluvaiheessa pohdittiin riskejä liittyen keskustelupiirin toteutukseen. Riskiksi listattiin osallistujien määrään liittyvät seikat, osallistujien innokkuus tai sen vähäisyys sekä ryhmäytymisen ja hyvän ilmapiirin luomisen onnistuminen keskus-

telupiiriin. Myös jokaisen osallistujan yksilöllinen huomiointi sekä suunnittelu- että toteutusvaiheessa vaati huomioon ottamista.

Toteutusta arvioitaessa ainoa toteutunut riski oli jokaisen osallistujan yksilöllinen huomioiminen. Joistakin keskustelupiirikerroista ohjaajille jäi tunne, että kaikki osallistujat eivät täysin päässeet mukaan keskusteluun ja tuomaan ilmi omia mielipiteitään ja ajatuksiaan. Toisaalta osallistujien erilaiset valmiudet olla vuorovaikutuksessa saattoivat vaikuttaa tähän. Ohjaajien haasteellisena tehtävänä oli suunnitella jokaisesta kokoontumiskerrasta sellainen, että se tarjoaisi jokaiselle osallistujalle mahdollisimman paljon.

7.3 Tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää yhteistä ohjattua toimintaa nivalalaisille kehitysvammaisille nuorille aikuisille sekä jakaa toimintaan osallistuville tietoa heitä koskevista ja heitä kiinnostavista asioista sekä mahdollistaa kokemusten ja ajatusten vaihto vertaisryhmässä.

Tavoitteisiin päästiin kaikilta osin, sillä toiveen mukaista toimintaa järjestettiin ja osallistujat olivat siihen tyytyväisiä. Teoriaan pohjautuvan tiedon jakaminen onnistui myös ja osallistujat kokivat saaneensa uutta tietoa keskustelupiirin myötä. Vertaisryhmän toiminta ja sen tarjoama mahdollisuus ajatusten ja kokemusten jakamisen areenana oli onnistunutta. Kehitysvammaisille nuorille aikuisille suunnattu keskustelupiiri tarjosi osallistujille mahdollisuuden heidän oman kulttuurinsa vaalimiseen. (Kaski ym. 2012, 322.)

Jokaiselle yksittäiselle keskustelupiirikerralle asetettiin omat tavoitteensa. Tavoitteet ja niiden toteutuminen on esitetty prosessin kuvauksessa kunkin keskustelupiirikerran raportissa.

7.4 Hyödynnettävyys

Opinnäytetyönä toteutettu keskustelupiiri oli Nivalassa uudenlainen toimintamuoto. Toimintamuotona keskustelupiiri oli osallistujille mieluinen ja toi kaivattua järjestet-

tyä vertaistoimintaa. Opinnäytetyön myötä luotiin yhdenlainen malli järjestää ja toteuttaa keskustelupiiritoimintaa ja mallin pohjalta keskustelupiiriin jatkaminen olisi helpompaa.

Keskustelupiiriin vetämisestä tuli Centria ammattikorkeakoulun opiskelijoille mahdollisuus saada kurssisuorituksia. Opinnäytetyön päättymisen jälkeen keskusteltiin toiminnan siirtymisestä myös kansalaisopiston toiminnaksi.

7.5 Osallistujien palaute

Keskustelupiiriin osallistujien palaute kerättiin viimeisellä kokoontumiskerralla, jolloin varattiin aikaa palautekeskustelulle. Tällöin ohjaajat pyysivät jokaista osallistujaa vuorollaan antamaan palautetta keskustelupiiristä. Palautekeskustelussa ohjaajat korostivat sitä, että kaikenlainen palaute on tärkeää.

Keskustelussa esille tulleet palautteet kirjattiin ylös ja niistä koostettiin yhteenveto. Pääsääntöisesti keskustelupiiri koettiin mukavaksi ja hyvää mieltä tuovaksi. Osallistujat kokivat, että keskustelupiiriin parasta antia olivat olleet keskustelut ja omien mielipiteiden esille tuominen. Osallistujat kertoivat saaneensa uutta tietoa käsiteltyistä teemoista. Uutta tietoa oli saatu erityisesti oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa sekä median käytöstä. Lähes jokainen osallistuja korosti, että viimeisen kokoontumiskerran yhdessä leipominen ja ruoanvalmistaminen oli ollut mukavaa.

Kaksi osallistujaa antoi palautetta, että ei ollut haittaa, vaikka keskustelupiiri loppuikin. He kertoivat, että heillä on muuta mukavaa ajanvietettä.

Osallistujat antoivat myös kehittämisehdotuksia keskustelupiiriä koskien. Yksi kehittämisehdotus koski keskustelupiiri-nimen vaihtamista houkuttelevammaksi, jolloin osallistujia saattaisi olla enemmänkin. Keskustelupiiriin osallistujilta toivottiin myös puheliaisuutta, jotta keskustelua syntyisi paremmin.

Palautekeskustelussa nousi esille, että seksuaalisuusteema oli turha. Toivottiin myös, että keskustelupiiriin olisi kuulunut myös yhdessä lenkkeilyä.

Lähes jokainen osallistuja toivoi jatkoa keskustelupiirille ja keskustelupiirin kokoon-
tumisten loppuminen aiheutti haikeaa mieltä. Osallistujat ilmaisivat toiveensa siitä,
että samat ohjaajat jatkaisivat keskustelupiirin vetämistä.

8 POHDINTA

Kehitysvammaisille nuorille aikuisille suunnatulle keskustelupiirille oli suuri tarve. Kohderyhmä oli itse ilmaissut toiveensa yhteisestä järjestetystä toiminnasta, jossa pääsisi jakamaan ajatuksia vertaisryhmässä. Keskustelupiirissä käsitellyt teemat osoittautuivat osallistujia kiinnostaviksi ja heidän elämäntilanteisiinsa sopiviksi.

Keskustelupiiri kokoontui kuusi kertaa 1,5 tuntia kerrallaan. Kerroilla käsiteltiin valitut teemat hyödyntäen monipuolisesti erilaisia menetelmiä käsiteltävään aihealueeseen orientoitumiseksi ja virinneen keskustelun jatkumiseksi sekä syvenemiseksi. Yhdelle kokoontumiskerralle varattu aika riitti riippuen aiheesta aiheen perusteellisesta käsittelystä pintapuolisempaan käsittelyyn. Ratkaisuna tähän oli yksittäiselle keskustelupiirikokoontumiselle suunnitellun teeman tiukempi rajaaminen. Kokoontumiselle varatun ajan pidentäminen ei ollut mielekäästä osallistujien keskittymisen ja mielenkiinnon säilymisen vuoksi.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön prosessi eteni johdonmukaisesti sisältäen väliin tiiviimpiä, prosessia nopeasti jouduttavia jaksoja ja väliin jaksoja, jolloin työ ei konkreettisesti edennyt niin paljon. Opinnäytetyö on kuitenkin kokoajan kypsynyt tekijöiden ajatuksissa ja jatkunut siihen sopivalla ajalla. Työn etenemiseen on vahvasti vaikuttanut molempien tekijöiden kiinnostus ja motivaatio työtä kohtaan sekä erinomaisesti toimiva yhteistyö niin tekijöiden kesken kuin myös opinnäytetyön tilaajan ja muiden tahojen kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen antoi tekijöilleen paljon. Työn myötä tekijät saivat kokemusta ryhmän toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta sekä ryhmän ohjaamisesta. Toiminnallinen opinnäytetyö vaati hyvää suunnittelua, käytännön organisointia, teorian tiedon monipuolista hallitsemista ja sen soveltamista käytäntöön, vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalialan ammatillisuutta.

Opinnäytetyötä aloittaessa tekijät kokivat, että työhön liittyi paljon uutta ja oli kyettävä tekemään perusteltuja valintoja väliin kaoottiselta tuntuvassa tiedonhankinnassa; tietoa saattoi olla hallitsemattoman paljon tai sitä oli niukasti. Kokonaisuuskuva oli kuitenkin alusta asti melko selkeä ja selkiytyi edelleen loppua kohden. Näin työprosessissa säilyi koko ajan johdonmukaisuus.

Työ tehtiin työelämään ja sen toteutumisen laatuun vaikuttivat monet tekijät muun muassa osallistujista muodostuneen ryhmän koostumus. Työn toiminnallinen osuus tapahtui jatkuvassa vuorovaikutuksessa, eikä etukäteen voinut täysin tietää, mitä tulee eteen. Työssä vaadittiin joustavuutta ja kykyä muuttaa tehtyjä suunnitelmia. Työssä korostui vahvasti asiakaslähtöisyys.

Kokemuksena opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli erittäin positiivinen ja innostava sekä tekijöiden ammatillisuutta kehittävä. Tekijät saivat myös hyvää palautetta osallistujilta, mikä koettiin parhaaksi kiitokseksi tehdystä työstä. Opinnäytetyön teoriaosuuden työstämisen myötä prosessi selkiytyi ja sen eri osa-alueet löysivät paikkansa ja merkityksensä prosessissa muodostaen mielekkään kokonaisuuden.

Keskustelupiirin osallistujat toivoivat toiminnalle jatkoa, mutta keskustelupiiri ei kuitenkaan jatkunut opinnäytetyön jälkeen. Jatkumisesta on kuitenkin keskusteltu ja sen eteen tehdään töitä. Jatkaminen olisi helpompaa nyt, kun yhdenlainen malli on luotuna ja kokeiltuna.

LÄHTEET

Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Harju, K., 2000. Valmiina muutokseen. Aarrekatran avulla kohti uutta. Juva: WSOY.

Invalidiliitto. 2013. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.selko-fi/oppaat/hk05/hk05_tt_hyoty_vaikeavammaisen.pdf Luettu: 7.5.2013.

Jyväskylän yliopisto 2013. 1. Www-dokumentti. Saatavissa: https://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_viestintaryhmassa_maarittely_kehitysvaiheet.shtml Luettu 27.3.2013.

Jyväskylän yliopisto 2013. 2. Www-dokumentti. Saatavissa: https://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_viestintaryhmassa_maarittely.shtml Luettu 27.3.2013.

Kara, H., 2010. Kotimaisten kielten keskus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=3889> Luettu 12.11.2013.

Kartio, J., (toim.) 2009. Selkokieli ja vuorovaikutus. Helsinki: Opike Kehitysvamma-liitto.

Kaski, M., Manninen, A., Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. 4. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Kaukkila V., Lehtonen E. 2007. Ryhmästä enemmän: Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto.

Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2010. 1. Www-dokumentti. Saatavissa: www.verneri.net/yleis/arki/ihmissuhteet/aikuisuus/tukeminen.html Luettu: 6.3.2013.

Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2010. 2. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://verneri.net/yleis/arki/ihmissuhteet/vakivalta/hyvaksikaytto.html> Luettu: 8.3.2013.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 1. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyollistyminen/tyo--ja-paivatoiminta> Luettu: 12.11.2013.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 2. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyollistyminen/avotyotoiminta/> Luettu: 6.3.2013.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 3. Www-dokumentti. Saatavissa: www.kvtl.fi/fi/tyoelama/tyollistyminen/tuettu-tyo/ Luettu: 6.3.2013.

Kehitysvammaliitto 2013. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://kaveripiiri.fi/?info>
Luettu: 12.4.2013.

Kettunen, S., 2003. Onnistu projektissa. Porvoo, Helsinki, Juva:WSOY
Kopakkala A., 2011. Porukka, jengi, tiimi – Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Koskinen, D. 2005. Käytettävyydestä tutkimuksen etiikka. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyys-tutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.cs.uta.fi/usabsem/luvut/21-Koskinen.pdf> Luettu: 12.6.2013.

Laine K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
3.4.1987/380

Malm, M., Matero, M., Repo, M., Talvela, E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Helsinki: WSOY.

Mäkinen, S. 2010. Kehitysvammaisten osallisuuden kokeminen. Saimaan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma, opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23770/Makinen_Sini.pdf.pdf?sequence=1 Luettu: 29.10.2013.

Onnismä J., Pasanen H & Spangar T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: WS Bookwell.

Paalanen, M. Paananen, H. Pasanen, K. 2007. Seksuaalisuus ja ihmissuhteet. Kurssi kehitysvammaisille nuorille. Opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Sosiaalialan koulutusohjelma. Www-dokumentti.. Saatavissa:
www.doria.fi/bitstream/handle/10024/5570/stadia-1177511437-7.pdf?sequence=1
Luettu: 6.3.2013.

Palonen-Munnukka, R. 2011. Rakkautta, läheisyydestä suudelmiin. Mediapinta.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013. 1. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.kalliopp.fi/index.asp?l=kallio&menu_id=11898 Luettu
22.5.2013.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013. 2. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.kalliopp.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=12686&menupath=11914,12686#12686 Luettu: 22.5.2013.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2013. 3. Www-dokumentti. Saatavissa: www.kalliopp.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=12136 Luettu: 6.3.2013.

Selkokeskus. 1. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/maaritelma.html> Luettu: 12.11.2013.

Selkokeskus. 2. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/kayttajaryhmat.html> Luettu: 12.11.2013.

Selkokeskus. 3. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://papunet.net/selkokeskus/koulutus/selkokielen-perusteet-kurssi/selkokielen-kayttajat.html> Luettu: 12.11.2013.

Seppälä, H., Rajaniemi, M. Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html> Luettu: 19.2.2013.

Seurakuntaopisto 2013. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.srk-opisto.fi/sivu.php?artikkeli_id=610 Luettu: 12.11.2013.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Vammaisia tulee kohdella samalla tavalla kuin muita ihmisiä. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2007:4 Selkokieli. Www-dokumentti. Saatavissa: http://papunet.net/selko/wp-content/uploads/2010/02/YK_sopimus.pdf Luettu: 29.10.2013.

Suomen perustuslaki 11.9.1999/731.

Suomen YK-liitto 2013. Www-dokumentti. Saatavissa: www.ykliitto.fi/files/vammaistenoikeudet_kirjanen_net.pdf Luettu: 1.2.2013.

Tampereen yliopisto 2011. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet.html> Luettu: 8.8.2013.

Vehmainen, M. 2013. Digitalina kertoo unelmista. Talentia 36 – 39.

Vilkka, H., Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väliavaara, C.2013. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/lapsilahtoinentyoskentely/nall-ekortit/> Luettu: 12.11.2013.

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Peruspalvelukuntayhtymä

Kallio

Vastuuhenkilö organisaatiossa

Hilkka Vuolteenaho

Tutkimusluvan anoja(t)

Snara Haapakoski,

Anette Hintsa

Osoite

Kalaminienpolku 2 b 11, 85500 Nivala

Puhelin

0451302119, 0504687934

Sähköpostiosoite

snara.haapakoski@cop.fi

anette.hintsala@cop.fi

Tutkimuksen nimi

keskusteluihin kehitysvammaisille
nuorille aikuisille

Tutkimuksen tarkoitus

tarjota tietoa ja mahdollistaa
keskustelu vertaisryhmässä kiinnos-
tavista ja ajankohtaisista aiheista

Tutkimuksen kohderyhmä

Nivalalaiset avotyössä/työtoiminnas-
sa olevat kehitysvammaiset

Aineiston keruun arvioitu ajankohta syyskuu - joulukuu 2012

Tutkimusmenetelmä

toiminnallinen oppinäyttely
ks. liiteenä tutkimussuunnitelma

Tutkimussuunnitelma hyväksytty _____ / _____ 20____

Tutkimuksen ohjaaja

Kaija Koivusaari

Lupa myönnetään

paikka YÄRVIESKA aika 8/6 2012

☒ anomuksen mukaisesti

☐ muutosehdotuksin

☐ hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus

Kaija Koivusaari

LIITTEET

☒ Tutkimussuunnitelma

☐ Kysely/haastattelulomake

☐ Muut liitteet, mitkä _____

Kutsu

Hei!

Kutsumme sinut mukaan keskustelupiiriin Tarhin toimintakeskukseen Nivalassa.

Keskustelupiiri on tarkoitettu nuorille aikuisille.

Keskustelupiirissä keskustelemme mielenkiintoisista ja ajankohtaisista asioista yhdessä toisten saman ikäisten kanssa.

Keskustelupiiri kokoontuu syksyn 2012 aikana kuusi kertaa Tarhin toimintakeskuksessa.

Ensimmäinen keskustelupiiri on **tiistaina 11.9.2012 kello 18-19.30**
Tarhin toimintakeskuksen ruokasalissa. Osoite on Annalanpuhto 6.

Ensimmäisellä kerralla tutustumme toisiimme ja voit esittää toiveita asioista, joista haluaisit keskustella keskustelupiirissä.

Ensimmäisellä kerralla annamme lisää tietoa seuraavista keskustelupiireistä.

Ensimmäisellä kerralla mukana on myös Kallion vammaispalveluesimies Hilkka Vuolteenaho.

Keskustelupiiriin osallistuminen on vapaaehtoista.

Tervetuloa!

Iloisin terveisin,

Ylivieskan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat

Anette Hintsala ja Saara Haapakoski